

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

**Proměny sociální konstrukce českých politických stran v období 2004–
2016: Analýza médií perspektivou sociální konstrukce cílových populací**

Bakalářská práce

Autor práce: Simona Švajlenková

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: PhDr. Vilém Novotný, Ph. D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2019

Simona Švajlenková

Bibliografický záznam

ŠVAJLENKOVÁ, Simona. *Proměny sociální konstrukce českých politických stran v období 2004–2016: Analýza médií perspektivou sociální konstrukce cílových populací*. Praha, 2019. 61 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Sociologických studií. Katedra Veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Vilém Novotný, Ph. D.

Rozsah práce: 88 653 znaků (včetně mezer)

Anotace

Bakalářská práce *Proměny sociální konstrukce českých politických stran v období 2004–2016: Analýza médií perspektivou sociální konstrukce cílových populací* reaguje na přijetí zákona č. 302/2016 Sb., kterým se novelizuje zákon č. 424/2016 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, k čemuž došlo v roce 2016. Novela představuje přísnější regulaci činnosti stran a to po 12 letech bez významných legislativních úprav. Předpokladem je, že došlo ke změně vnímání politických stran společností, nebo-li změně sociální konstrukce. Podle teoretického konceptu sociální konstrukce měla na přijetí nového zákona vliv právě konstrukce politických stran. Její proměny budu hledat na základě teoretického konceptu sociální konstrukce cílových populací (SKCP) podle Schneider a Ingram. Představuje ji totiž jako soubor určitých idejí, hodnot a stereotypů o cílové skupině, která je příjemce veřejněpolitického opatření. SKCP hraje významnou roli v *policy designu* zákona o politických stranách. Ovlivňuje totiž jeho budoucí podobu. Zároveň *policy design* stanovuje, zda budou cílové skupině přiděleny zátěže či benefity prostřednictvím veřejněpolitického opatření. K získání dostatečně široké perspektivy vymezení sociální konstrukce politických stran využiji prvky diskurzivní analýzy pro zkoumání mediálních článků. Podle SKCP jsou totiž média jedním z tvůrců sociální konstrukce.

Annotation

The bachelor thesis *Changes in Social Construction of Czech Political Parties: Media Analysis from Social Construction Framework Perspective* is reacting to adopting the amendment No. 302/2016 Coll., which changes law No. 424/1991 Coll., on association in political parties and political movements in 2016. The law represents stricter regulations of political parties activities. It was adopted after 12 years without significant law changes. The assumption is that the perception of political parties has changed. In other words, their social construction has changed. According to Social Construction Framework it was social construction of political parties which influenced adopting of the new law. I will identify its changes according to Schneider and Ingram's theoretical approach Social Construction of Target Populations (SCTP). It represents values, ideas and stereotypes about the target population that receives burdens or benefits from the new policy. To broaden the perspective of specification of social construction of political parties I will use

discursive analysis as a method of media analysis. According to SCTP media are one of aspects which create social constructions.

Klíčová slova

Česká republika, politické strany, sociální konstrukce cílových populací, mediální analýza, diskurzivní analýza, korupce.

Keywords

The Czech Republic, political parties, Social Construction Framework, media analysis, discursive analysis, corruption.

Title

Changes in Social Construction of Czech Political Parties in period 2004–2016: Media Analysis from the Social Construction Framework perspective

Poděkování

Mé poděkování patří především vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Vilémovi Novotnému, Ph. D. za poskytnutí odborných rad, času a za pomoc s ukotvením práce a podněty pro zpracování analýzy.

Obsah

1	Úvod	2
2	Teoretická a věcná východiska	5
2.1	Teoretický rámec sociální konstrukce	5
2.1.1	Teorie SKCP	5
2.1.2	Typologie cílových skupin	7
2.1.3	<i>Policy design</i> a sociální konstrukce	10
2.2	Původní podoba <i>policy designu</i> - legislativní vývoj 1990–2016	11
2.3	Vymezení politických stran a český stranický vývoj	13
2.4	Média a jejich role při sestavování sociální konstrukce	15
3	Metodologie	17
3.1	Cíl a otázky	17
3.2	Data	18
3.3	Charakteristika zkoumaných médií	19
3.4	Sběr dat	19
3.5	Metody analýzy	21
3.5.1	Kvantitativní metoda	22
3.5.2	Kvalitativní metoda	22
4	Sociální konstrukce politických stran a její proměny v období 2004–2016	26
4.1	Výsledky mediální analýzy	26
4.2	Kategorizace politických stran	33
4.2.1	Politická strana jako zdroj korupce	33
4.2.2	Politická strana jako nedůvěryhodná instituce	34
4.2.3	Politická strana jako nová šance	34
4.3	Proměna sociální konstrukce politických stran	35
5	Závěr	39
	Zdroje	42
	Teze závěrečné bakalářské práce	47
	Seznam příloh	50

1 Úvod

Politické strany jsou založeny na demokratických principech. Fungují jako zástupci zájmů občanů. Jejich vztah by tak měl stát na vzájemné užitečnosti a jakési formě nepřímé spolupráce. Avšak důvěra v politické strany je celosvětově poměrně nízká (Evans 2019; NPR 2018; Corral 2008). Ve většině zemí Evropské Unie důvěru vyjadřuje pouze 10–20 % obyvatel (nejméně v zemích východní Evropy) (Eurobarometr 88 2017). V České republice se nedůvěra v politické strany a zejména její prohloubení promítlo v novele zákona o politických stranách (zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a politických hnutích) – zákon č. 302/2016 Sb., který zavedl poměrně přísnou regulaci činnosti stran. Došlo k tomu po 12 letech bez významných legislativních úprav. Předpokladem je, že ve společnosti došlo ke změně vnímání politických stran. Jaké ale byly důvody, které vedly k volání po zvýšení regulace a kontroly stran?

Obrat ve vnímání dokládá i dlouhotrvající období bez větších legislativních změn v zákoně o politických stranách. Před rokem 2004 totiž docházelo k zákonným úpravám mnohem častěji. V roce 1990 došlo k vymezení strany jako právnické osoby, aby tak mohly po revoluci rychle vzniknout a země mohla přejít na pluralistický systém politických stran. O rok později došlo k prvním úpravám hospodaření stran a to zejména v souvislosti se získáním státní podpory výměnou za omezení některých hospodářských aktivit. Později docházelo především k technickým úpravám, jasnějšímu výkladu některých částí a drobnějším změnám v otázce poskytování finančních darů politickým stranám. Poslední velká změna zákona nastala v roce 2004 následovaná již zmiňovaným zákonem č. 302/2016 Sb. přijatým až v roce 2016. V tomto roce došlo k zavedení limitů financí, které mohou být v souladu se zákonem vynaloženy na volební kampaň, limity na sponzorské dary apod. Dále potom zvýšení transparentnosti ve vedení kampaně a jejího financování prostřednictvím transparentního účtu a další úpravy.

Pro vysvětlení změny v postoji veřejnosti k politickým stranám použijí teoretický rámec sociální konstrukce autorem Schneider a Ingram, které definují vztah mezi sociální konstrukcí, politickou mocí a *policy designem*. Na podobu současného legislativního nastavení (jakožto součást *policy designu*) má podle nich vliv několik faktorů. Jedním z nich je právě sociální konstrukce cílových populací (SKCP). Tato teorie vysvětluje úskalí veřejné politiky a proč selhává v řešení problémů. Dokáže totiž identifikovat jeden

z aspektů, které v utváření budoucího *policy designu* hraje důležitou roli (Schneider, Ingram, deLeon 2007, 2014; Pierce et al. 2014).

Využiji teoretická východiska SKCP k hledání proměn sociální konstrukce v období od roku 2004, kdy došlo k poslední velké změně (zákon č. 556/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a politických hnutích) až po přijetí zákona č. 302/2016 Sb. roku 2016. Práce tak poslouží k identifikaci jednoho z důležitých aspektů, které měly vliv na současnou podobu zákona o politických stranách. Jak již bylo zmíněno, sociální konstrukce stran je pouze jednou z možných forem, jak zkoumat důvody pro přijetí nového opatření. Avšak roli má více než důležitou, protože dokáže ovlivnit to, jaká pozornost dané *policy* bude věnována a zda se vůbec dostane do agendy.

V průběhu práce budu hledat odpověď na výzkumnou otázku:

Jak se proměňovala sociální konstrukce českých politických stran v období 2004–2016 ve vybraných médiích podle teorie SKCP Schneider a Ingram?

Sociální konstrukce politických stran je utvářena mimo jiné (politika, kultura, socializace, historie) i médií (Schneider, Ingram 1993, s. 335). V oblasti zkoumání veřejných politik hrají média významnou roli (Buček 2008). Rozhodla jsem se tedy pro mediální analýzu, která mi pomůže k dosažení cíle práce, a sice identifikaci proměn sociální konstrukce českých politických stran. Analýzu provedu prostřednictvím vybraných internetových a tištěných médií (Blesk, Mladá fronta DNES, Hospodářské noviny, novinky.cz, aktualne.cz a denik.cz) v období let 2004–2016. Konstrukce bude sloužit pro pochopení pohledu veřejnosti na politické strany, důvěru v ně a důvodů, na základě kterých došlo k obratu a následnému přijetí nového opatření.

Po stanovení kritérií na základě teoretického ukotvení si vyberu vzorek článků pro analýzu a následně budu data za pomoci kombinace kvantitativního a kvalitativního přístupu analyzovat. Pro kvantifikaci dat využiji kódování obsahu jednotlivých článků a jejich zpracování metodou deskriptivní statistiky pro sumarizování získaných dat. Konstrukci budu stavět za pomoci diskurzivní analýzy mediálních obsahů a budu tak hledat indikátory, které mohly vést k případné změně ve vnímání stran. Zjištěné prvky budu zasazovat do

společensko-historického kontextu, což mi pomůže k sestavení obrazu politických stran, jejich konstrukci a identifikaci proměn.

2 Teoretická a věcná východiska

2.1 Teoretický rámec sociální konstrukce

V této práci vycházím z předpokladu úzkého vztahu mezi vnímáním politických stran společností a nastavením zákonných regulací. Pro vysvětlení změny v diskurzu o politických stranách a následném přijetí zákona č. 302/2016 Sb. využívám teoretický rámec sociální konstrukce. Sociální konstrukce se stala důležitým konceptem ve studiu veřejné politiky (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 105). Jak argumentuje Schneider a Ingram (1993, s. 334) je to velice důležitý veřejněpolitický fenomén, kterému je třeba věnovat pozornost, protože ovlivňuje nejen nastolování agendy, ale i výběr nástrojů politiky a legitimizuje některá politická rozhodnutí. V této práci poslouží k pochopení role sociální konstrukce v procesu tvorby politiky a přijetí zákona č. 302/2016 Sb. Proměny sociální konstrukce politických stran budu hledat za využití teoretického rámce sociální konstrukce cílových populací (dále jen SKCP) Schneider a Ingram. Autorky rozvedly teorii sociální konstrukce a aplikovaly ji na cílové skupiny, jakožto příjemce politických opatření. Níže se pokusím popsat koncept sociální konstrukce, jakou roli hraje ve veřejné politice a následně pak teorii SKCP podle Schneider a Ingram, jejich typologii, jak je možné teorii vztáhnout na zkoumaný případ a jaká je role sociální konstrukce v *policy designu*.

2.1.1 Teorie SKCP

Rámec sociální konstrukce byl primárně vytvořen, aby zodpověděl otázku vztahu mezi *policy* a demokracií, kterou nezvládly zodpovědět jiné přístupy (Schneider, Ingram, deLeon 2007, s. 114). Nicméně klíčová je myšlenka, že dimenze *policy* (opatření) ovlivňuje dimenzi *politics* (aktéry, tvůrce politik) (ibid., s. 95). „Cílem rámce je generovat tvrzení/výroky, které propojují *policy design* a aspekty společnosti jako je občanství, demokracie, právo, efektivní řešení problémů a tak pomoci k vytvoření lepšího *policy designu*“ (ibid., s. 118).¹ Vychází z předpokladu, že politický svět je sociálně konstruovaný, protože klade důraz na emoce, symboly, obrazy než na objektivní popis reality (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 106). To, které záležitosti budou řešeny se nevybírá podle jejich důležitosti, ale spíše podle sociálních procesů jako je rámování a nastolování agendy. Přijetí novely zákona o politických stranách tedy neznamenalo

¹ Přeloženo z AJ autorkou.

aktuální důležitost problematiky, ale spíše reakci na tehdejší sociální procesy, které se pojí s emotivní a symbolickou rovinou společenského vnímání politického světa. Sociální konstrukce, jako soubor určitých idejí, hodnot a stereotypů společnosti.² Člověk si takové prvky tvoří prostřednictvím různých sociálních percepce, jako je například asociální paměť, na základě které si automaticky politické strany spojujeme s určitou kategorií (např. zkorumpovanost). Sociální konstrukce pomáhají vysvětlovat situace, kdy veřejná politika selhává v řešení důležitých problémů, podporování demokratických institucí apod. Jsou využívány při politické argumentaci a odůvodňování rozhodnutí, které zasahují cílové skupiny. Pokud tedy ve společnosti existuje asociace politických stran s korupcí, tvůrci politik nebudou takové skupině umožňovat skrze veřejněpolitické opatření možnosti korupčního jednání. Schneider a Ingram už od roku 1988 mluví o důležitosti cílových skupin, nejen kvůli jejich zapojení do politického procesu, ale právě i kvůli emočně a hodnotově založené pozitivní či negativní konstrukci (Schneider, Ingram, deLeon 2007; 2014).

Použití sociální konstrukce ve veřejné politice je důležité zejména z důvodu jejího vlivu na vývoj *policy designu*. Na základě pozitivní či negativní sociální konstrukce cílové skupiny je rozhodnuto, zda se dané problematice bude věnovat pozornost, zda bude součástí agendy a následně ovlivňuje i samotné tvůrce politik. Jejich cílem je udržet si přízeň voličů, budou tedy jednat ve prospěch pozitivně vnímané skupiny a bojovat proti těm, kteří jsou společností vnímání negativně. Konstrukce politických stran v období 2004–2016 a její proměny ovlivnily pozornost, která byla problematice regulace činnosti politických stran věnována. Přestože tvůrci politik jsou součástí cílové skupiny, a sice politických stran, dá se na základě SKCP předpokládat, že budou jednat podle jejich sociální konstrukce. Promítnuta bude do jejich argumentace a vystupování k zákonu č. 302/2016 Sb., který ačkoli jim přisoudí zákonné regulace, budou v případě negativní konstrukce jednat pro jejich zavedení. Konstrukce ovlivňují i samotný proces tvorby politik a zejména pak konečnou podobu *policy designu* (Schneider, Ingram 1993, s. 345). Vztahu těchto dvou fenoménů se budu ještě věnovat na konci kapitoly.

Policy design je jedním z kořenů sociální konstrukce, přičemž nabízí cestu, jak studovat a analyzovat obsah politiky. Schneider a Ingram vidí cílovou populaci jako jeden z jeho

² Sociální konstrukce představuje nahlížení na svět skrze sociální jevy (komunikace, kolektivní uvažování), které vytváří sociální svět. Tento svět je proměnlivý a závisí na způsobu, jak je na něj v rámci civilizace, kultury, sociální skupiny nahlíženo (Elder-Vass, 2013).

hlavních elementů. Cílová skupina je důležitá nejen kvůli tomu, že na ni jsou určité opatření mířena, ale i kvůli tomu, že to je právě ona, která toto opatření následně hodnotí a vyjadřuje spokojenost a podporu nebo naopak. Cílová skupina je taky příjemcem benefitů či zátěží plynoucích z politických opatření (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 107). Nové veřejněpolitické opatření cílovou skupinu přímo ovlivňuje, neboť se na jeho základě očekává změna v jejím chování (Schneider, Ingram 1991). Pokud byly tedy zavedeny finanční limity na vedení volební kampaně, politické strany se musely tomuto opatření přizpůsobit a případně změnit volební marketing. Konstrukce skupiny může přispět ke zkoumání a porozumění při nastolování agendy, formulace politik, designu politik, ale též orientaci a participaci této skupiny (Schneider, Ingram 1993). V případě politických stran mi tedy pomůže k pochopení důvodů pro zvýšení jejich regulace a kontroly.

SKCP souží k rozpoznání sdílených charakteristik o dané skupině a jejích stereotypů, které jsou vytvářeny politikou, kulturou, socializací, historií nebo též médií. Konstrukce mohou být negativní, reprezentující skupinu jako hloupou, neupřímnou, sobeckou nebo pozitivní – upřímnou, zasloužilou, inteligentní. Avšak ne každá cílová skupina lze být jednoznačně konstruována, stejně tak se může konstrukce určité skupiny proměňovat v čase (Schneider, Ingram 1993, s. 335). Níže se tedy podívám na typologii cílových skupin podle vztahu politické moci a sociální konstrukce. Definice *policy designů* ideálních typů mi tak následně pomůže k zařazení politických stran v této typologii.

2.1.2 Typologie cílových skupin

Podle typů cílových skupin jsou přijímána různá opatření a přerozdělovány benefity či zátěže/sankce a je vybírán *policy design*. Alokace benefitů či zátěží záleží na politické moci dané skupiny a její sociální konstrukci. Konstrukce je pozitivní či negativní a definuje se následovně - za pozitivně konstruovanou skupinu se dá označit ta, jež je vyobrazována jako přínosná pro společnost, dobrá, chytrá, tvrdě pracující, věrná, disciplinovaná, starající se o ostatní, naopak negativně konstruovaná je ta, která je chamtivá, nevěrná, nemorální, nebezpečná, líná a očekávající od ostatních, že o ni bude postaráno (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 110).

Dispozice politické moci (silní X slabí) se odvíjí od politických zdrojů jako je velikost dané skupiny, soudržnost, mobilita, bohatství, postavení, zda komunikují a interagují

s politiky (ibid., s. 109). V tom je skupina politických stran a hnutí specifická, protože se jedná o cílovou skupinu, která je sama sobě rozhodovatelem. Zvolení politici jsou součástí politických stran a hnutí a sami tak rozhodují o tom, jaká opatření vůči nim budou přijata. V Tabulce 1 jsou rozděleny cílové populace podle toho, jak jsou konstruovány a zda disponují politickou mocí. Schneider a Ingram vydělují čtyři typy: zvýhodnění, uzurpátoři, závislí a devianti.

Tab.1 Sociální konstrukce a politická moc: Typy cílových skupin

		Konstrukce	
		Pozitivní	Negativní
Politická moc	Silní	<u>Zvýhodnění</u> Staří Podnikatelé Veteráni Vědci	<u>Uzurpátoři</u> Bohatí Velké unie Minority Kulturní elity Morální majority
	Slabí	<u>Závislí</u> Děti Matky Postižení	<u>Devianti</u> Kriminálníci Drogově závislí Komunisté Paliči vlajek Gangy

zdroj: Schneider, Ingram 1993, s. 336³

Zvýhodňovaní mají silnou politickou moc a jsou konstruováni pozitivně na základě domněnky, že si to zaslouží, protože jsou důležití pro politickou a sociální hierarchii a sociální blaho. Získávají benefity ve větší míře než zátěže (to v praxi může představovat slevy na daních apod.). V rámci implementace jsou často součástí speciální instituce, které informují tuto skupinu o benefitech, na které mají nárok. *Policy design* často nabízí prostor pro participaci i vznášení stížností. Tvůrci politik si tak připravují významný politický kapitál v podobě kladné evaluace od samotné skupiny, ale i od ostatních, protože většinou je taková veřejná politika prezentována v národním zájmu i přesto, že z ní plynoucí benefity jsou přiděleny pouze cílové skupině.

Uzurpátoři ačkoli mají zdroje politické moci, jsou vnímány negativně jako sobečtí, nedůvěryhodní a morálně podezřelí. Většinou jim jsou dopřávány benefity díky jejich

³ Přeloženo z AJ autorkou.

politické moci, ale bývají schované v legislativě, protože ti, co takové opatření přijmou nechtějí být spojováni se zvýhodňováním negativně vnímané skupiny. Někdy jim bývají přiděleny i sankce/zátěže, těm však jsou schopni čelit díky silné politické moci.

Závislí jsou pozitivně konstruováni na základě sympatií a lítosti, příkladem mohou být matky, děti, studenti a handicapovaní. Protože nepřispívají dostatečně veřejnému blahu, jejich politická moc je slabá a často musí čelit různým formálním překážkám (např. studentské půjčky místo stipendií). Programy pomoci těmto skupinám jsou v případech krize regulovány jako první a naopak v časech ekonomické prosperity jsou poslední skupinou, která je podpořena.

Devianti nedisponují politickou mocí a společností jsou vnímáni negativně. Jsou největšími příjemci zátěží/sankcí. Příkladem jsou teroristé, kriminálníci nebo ilegální imigranti. Trestáním této skupiny si tvůrci politik získávají body a přízeň voličů. Většinou nedisponují žádnou zastupitelskou skupinou.

Důležité je upozornit, že tato typologie si neklade za cíl striktně škatulkovat skupiny do jednotlivých typů, spíš se jedná o znázornění prostoru, do kterého skupiny mohou být zasazovány. Výše zmíněná typologie představuje ideální typy. Zkoumaná skupina může spadat pod jeden typ, avšak může se lišit dispozicí moci i konstrukcí. Důležité je, kde se na škále zdrojů politické moci umísťuje a do jaké míry je konstruována pozitivně či negativně.

Pro schopnost zařazení cílové skupiny v typologii Schneider a Ingram je důležité znát i původ konstrukcí, abychom tak mohli konstrukci najít a určit, zda je pozitivní nebo negativní. Vznikají totiž na základě emotivních a intuitivních reakcí. Ty jsou klíčové pro tvůrce politiky, jež mohou na jejich základě vybírat takové elementy politiky, které budou vést ke vhodnému řešení. Součástí konstruování skupiny je vyobrazování člověka například jako hrdinu, oběť, nebo pachatele, přičemž důležitost tohoto vyobrazování v rámci analýzy politiky v poslední době vzrůstá (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 121). Ve společnosti vždy existovaly morální úsudky jako stigmatizace, nálepkování, stereotypy apod., které jsou základem sociální konstrukce cílových skupin. Mění se podle toho, jak jsou spojovány s cílovou skupinou a jaký důraz je na ně kladen v daném období. V případě politických stran to může znamenat posuzování politických stran a jejich stigmatizace na základě spokojenosti s vládou v návaznosti na předchozí zkušenosti, které

se mohou vázat i na negativní jevy jako korupční skandály, vládní krize apod. Konstrukce jsou proměnlivé stejně jako společenské nálady. Studie konceptu sociální konstrukce ukázaly, že tvorba politik se význačně odvíjí od diskurzu, který znázorňuje zásluhovost či deviaci. Obrazy, hodnoty, ideje a stereotypy o určité skupině určují, jak by s takovou skupinou mělo být zacházeno (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 124).

2.1.3 *Policy design* a sociální konstrukce

Již výše byla zmíněna důležitost a role *policy designu* v SKCP. Je jedním z kořenů konceptu sociální konstrukce, jeho nastavení závisí na konstrukci podle ideálních typů dle Schneider a Ingram a hraje roli ve změnách konstrukce skupiny. V této podkapitole se na jejich vztah podíváme blíže.

Teorie sociální konstrukce a *policy designu* byla vypracována jako reakce na hledání odpovědi, proč veřejná politika někdy nedokáže uspět v řešení problémů. Zaměřuje se na sociálně konstruované hodnoty promítnuté do cílových skupin a vědění a následně na to, jaký vliv mají tyto hodnoty na lid a demokracii (Pierce et al. 2014). *Policy design* dokáže záměrně i nezáměrně ovlivnit či dokonce změnit sociální konstrukci. Avšak některé prvky konstrukce jsou poměrně odolné vůči změnám a to z důvodu jejich zakotvení v emotivní a automatické sféře lidského přemýšlení, které lze stěží měnit (např. zásluhovost). *Policy design* je jedním z mnoha faktorů, které vedou ke změnám v konstrukcích. Nastavením agendy a rozdělením benefitů či zátěží vůči cílové skupině lze ovlivnit, jak na ni bude nahlíženo. V případě politických stran by se tak mohlo jednat o původní podobu *policy designu*, která jim přidělila více benefitů než zátěží a ty tak tohoto přerozdělení mohly zneužít, což by poté mohlo vyvolat proměnu na negativní konstrukci.

Policy design formuje zkušenost cílové skupiny a podává zprávu o tom, jak důležité jejich problémy jsou pro vládu a jestli bude mít jejich participace smysl. *Policy design* formuje i instituce a kulturu skrze instrumentální a rétorické/symbolické efekty politiky. Ovlivňuje veřejné mínění, sociální konstrukci cílových skupin, rozdělení politické moci, legitimitu vědomostí (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 108). Pro účely porozumění důležitosti a role sociální konstrukce skupiny nastíním v několika dalších kapitolách další součásti, které ovlivnily aktuální podobu *policy designu* v oblasti zákona o politických stranách. To, co formuje budoucí *policy design*, je jeho současné nastavení a vývoj. Vymezení cílové populace a instituce a kultura, které představují sociální konstrukci skupiny, veřejné

mínění apod. spolu s dynamickým aspektem politiky tvoří budoucí podobu *policy designu*.

V průběhu procesu utváření designu je důležitá sociální konstrukce a politická moc, která vede k přerozdělování elementů designu (především benefitů a zátěží) cílovým skupinám. *Policy design* vysílá zprávy, které formují politickou orientaci a participaci cílových skupin i veřejnosti. Buď napodobuje předcházející institucionální kulturu, vztah moci, sociální konstrukce anebo přichází s jejich změnou. Porozumění sociální konstrukci napomáhá k rozhodnutí o tom, zda setrvat u stávajících hodnot, nebo zda má dojít k jejich změně (ibid., s. 109).

Podoba zákona č. 302/2016 Sb. byla tedy ovlivněna mimo sociální konstrukci politických stran a hnutí i dalšími faktory, jako je původní nastavení *policy designu*, tedy i legislativní vývoj, jak je cílová populace vymezena v českém prostředí, s čímž souvisí stranický vývoj, který indikuje postavení politických stran v čase a možná dokáže identifikovat některé zakořeněné stereotypy o skupině.

2.2 Původní podoba *policy designu* - legislativní vývoj 1990–2016

Z teoretického konceptu sociální konstrukce vyplývá, že vliv na cílovou skupinu i na její sociální konstrukci má předchozí podoba *policy designu* a jak v rámci ní byli přerozděleny benefity či zátěže. Pro indikaci sociální konstrukce politických stran a hnutí mi bude sloužit i nastínění legislativního vývoje. Jeho zohlednění mi pomůže interpretovat výsledky mediální analýzy a případně identifikovat původ konstrukcí.

Veřejnou politiku vůči politickým stranám a hnutím a jejich regulaci tvoří především zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích ze dne 2. října 1991. Před ním legislativní normu provizorně tvořil zákon č. 15/1990 Sb. V rámci legislativního vývoje došlo pouze k 6 zásadním změnám⁴ zákona o politických stranách – 1990, 1991, 1994, 2000, 2004, 2016.

V roce 1990 se Federální shromáždění Československé socialistické republiky usneslo na zákoně č. 15/1990 Sb. o politických stranách, který vymezoval jejich vznik a zánik, aby tak mohly strany rychle vzniknout a mohlo tak dojít k vytváření pluralistického demokratického systému. Podle zákona strany i hnutí vznikají jako právnické osoby

⁴ Dohromady došlo ke dvaceti novelizacím zákona č. 424/1991 Sb., ale ve většině případů se jednalo pouze o změny technického rázu.

a jejich hospodaření podléhá Hospodářskému zákoníku. Dále je definován pouze jejich vztah k ministerstvu vnitra, které eviduje politické strany a jemuž se strana zodpovídá (Tisk 233). Tento zákon byl o rok později nahrazen zákonem č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a politických hnutích, který je rozpracován v návaznosti na předchozí normu. Došlo ke změně ve vymezení politických stran a hnutí a jejich odlišení od občanských sdružení. Největší změnou byl způsob hospodaření stran, přičemž se vymezuje jejich odlišnost od jiných právních subjektů a tedy i potřeba jiné právní úpravy jejich hospodaření. V zákoně se nově objevuje i potřeba státní finanční podpory stranám jakožto institucím veřejného zájmu. Tato myšlenka se promítla i do potřeby jejich regulace, kdy již v tomto zákoně byly definovány omezení týkající se podnikatelských aktivit, darů a kontrola hospodaření a jeho odkrytí veřejnosti (Tisk 503). V roce 1994 došlo ke zvýšení státního příspěvku stranám (nové pojetí příspěvku na činnost) zákonem č. 117/1994 Sb. Zároveň ale byly úplně zakázány podnikatelské aktivity, v reakci na to byla o dva roky později přijata další novela, která v tomto ohledu vrátila zákon do podoby z roku 1991 (Tisk 766).

Novelizace zákona č. 424/1991 Sb. z roku 2000 (zákon č. 340/2000 Sb.) přinesla nový režim poskytování finančních darů stranám a hnutím a byl zaveden limit pro výši členských příspěvků na člověka (50 000 Kč) (Tisk 763), který byl ale další novelou zrušen. Došlo i k úpravě evidence stran a hnutí Ministerstvem vnitra, kde se musely zaznamenávat i členské příspěvky. Z důvodu nepřesného a nejednoznačného výkladu některých částí byl přijat zákon č. 556/2004 Sb. v roce 2004 (Tisk 542), který tyto části upřesnil. Došlo i k přesnější formulaci povinnosti odevzdávat výroční zprávy.

Nejrozsáhlejší novelou se stala úprava z roku 2016. Novela zákona č. 302/2016 Sb. přinesla zvýšení transparentnosti, hlavně v oblasti hospodaření stran. Byla zavedena povinnost vést několik transparentních účtů podle původu zdrojů (na státní příspěvky, financování kampaní, vyplácení mezd). Strany mohou využívat pouze finance, které vedou na těchto transparentních účtech, ke kterým musí být poskytnut přístup třetí osobě k nahlédnutí. Pro dary byl zaveden limit 3 milionů korun za kalendářní rok a k přijetí částky přesahující 1000 Kč povinnost uzavírat smlouvu. Zaveden byl i limit na vedení předvolených kampaní, a to do maximální výše 90 milionů korun. Novinka přišla i v podobě možnosti zisku státního příspěvku ve výši 10 % z celkové výše příspěvku na činnost, za vedení politického institutu. Novelou byl zřízen nový úřad se sídlem v Brně,

který dohlíží na hospodaření stran. Převzal tak veškeré pravomoci, které do té doby měl Nejvyšší kontrolní úřad (Tisk 569). „Úřad vykonává dohled zkoumáním výročních finančních zpráv předkládaných stranami a hnutími, nebo provádí vlastní kontrolu jejich hospodaření a projednává správní delikty a ukládá sankce dle zákona“ (Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí 2019).

2.3 Vymezení politických stran a český stranický vývoj

Podle Schneider a Ingram (1993) je studium cílové skupiny důležité pro dosažení cílů politik. SKCP si klade za cíl rozpoznat charakteristiky, na základě kterých je cílová skupina považována za sociálně významnou a přisuzovat jim specifické, mocensky orientované hodnoty. Tyto hodnoty mohou pocházet ze stereotypů vytvořených na základě společensko-historického pozadí skupiny (Schneider, Ingram 1993). Pro účely mé práce je tedy důležité určit si definici a společensko-historické pozadí politických stran, kde můžeme najít původ sociálních konstrukcí (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s.. 121-123).

Politické strany jsou velice těžko definovatelná skupina. Otázkou toho, jak ji popsat se zabývalo mnoho autorů. Jedním z nich byl například Edmund Burke (1770), který politickou stranu popsal jako seskupení lidí s cílem prosazení národního zájmu na základě konkrétního principu, na němž se všichni shodují. Burkeho definice ale míří k tomu, že cílem takové skupiny je obecné dobro, které podle Schumpetera není hlavním cílem politických stran, tím je podle něj politická moc. Tzv. minimální definici uvádí Sartori, který tvrdí, že se jedná o politickou skupinu, jež se účastní voleb a je skrze volby schopna umisťovat své kandidáty do veřejných úřadů (Fiala, Strmiska 2009). Existují tedy různé definice, které se obvykle liší podle určení cíle skupiny.⁵

V zákoně č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích jsou definované na základě práva občanů sdružovat se v politických stranách, které „slouží občanům k výkonu sdružovacího práva za účelem jejich účasti na politickém životě společnosti, zejména na vytváření zákonodárných sborů, orgánů vyšších samosprávných celků a orgánů místní samosprávy“ (zákon č. 424/1991 Sb.; Rejstřík politických stran

⁵ Dělením politických stran podle cíle se zabýval Brinkmann, který vyděluje: strany patronáže, pro které programová hlediska ustupují selektivním materiálním pobídkám pro členy a aktivisty; třídní strany, které reprezentují společenské třídy; světonázorové strany zabývající se světonázorovou problematikou; programové strany, které ačkoli mají pevně stanovené hodnoty, nejsou tolik spjaty s ideologickým systémem; platformní (akční strany) jsou strany bez dlouhodobého programu (Fiala, Strmiska, 2009).

a hnutí 2019).

V České republice došlo k formování demokratického systému politických stran až po Sametové revoluci v roce 1989. V prvotní fázi došlo k obnovení stranickopolitického pluralismu v českém i federálním československém kontextu. Nejsilnější postavení v té době mělo Občanské fórum, jako strana antikomunistická, demokraticky orientovaná, avšak ne úplně ideologicky ukotvená. Po volbách do Federálního shromáždění a České národní rady v roce 1990 došlo k nové fázi utváření stranického systému. Uvnitř Občanského fóra došlo k rozkolu a vydělilo se Občanské hnutí a Občanská demokratická strana (ODS). Důležité je upozornit, že rozpad federálního státu v roce 1992 nepřinesl žádné přímé důsledky pro vývoj českého stranického systému. Postupně docházelo k trendu redukci počtu politických stran zastoupených ve Sněmovně, což potvrdily volby v roce 1996, kdy se do Poslanecké Sněmovny dostalo pouze 6 stran.

Na český stranický vývoj měla vliv i vnitrostranická krize v ODS v listopadu 1997, souběžná vládní krize a podepsání tzv. opoziční smlouvy v roce 1998 mezi dvěma tehdy nejsilnějšími politickými subjekty ODS a Českou stranou sociálně demokratickou (ČSSD) (Fiala, Strmiska 2009). Došlo ke stabilizaci hlavních politických hráčů – ČSSD, ODS, Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL) a Komunistické strany Čech a Moravy (KSČM) (Drahokoupil 2013), což potvrdily i volby v roce 2002.⁶

Dva nejsilnější hráči, ČSSD a ODS, si udrželi postavení až do voleb 2010,⁷ kdy došlo k jejich silnému propadu a na scénu se dostali hráči noví, a to TOP 09 a Věci veřejné. Trend úspěchu nových subjektů a oslabování těch stabilních se prohloubil v roce 2013, kdy získaly mandáty do PS PČR další dva nové subjekty – hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie, přičemž ANO 2011 skoro dohnalo sociální demokraty (rozdíl byl 1,80 %). V tomto období se ve veřejném diskurzu objevuje pojem dekonsolidace, rozpad

⁶ Mandáty získaly pouze 4 strany s výsledky: ČSSD 30,20 %, ODS 24,47 %, KSČM 18,51 % a Koalice KDU-ČSL US-DEU 14,27 % (ČSÚ).

⁷ Došlo k vnitrostranickým potyčkám ve vládě Vladimíra Špidly, kde postupem času jeho postavení silně sláblo, čehož využil Stanislav Gross a po Špidlově rezignaci obsadil jeho místo předsedy vlády i předsedy strany. Následně došlo k rozporům mezi koaličními partnery i ve straně samotné. v lednu 2005 propukla aféra s financováním Grossova bytu. V roce 2005 na sjezdu ČSSD byl znovuzvolen Gross předsedou strany, Zdeněk Škromach, který měl ambice na zvolení, neuspěl. V roce 2005 byla jmenována nová vláda v čele s Jiřím Paroubkem. Rok 2006 byl pro ODS nejsilnějším rokem, neboť získali největší procento hlasů ve volbách do PS PČR, prezidentem byl Václav Klaus a předsedou vlády Mirek Topolánek, jehož vládě byla v roce 2009 vyslovena nedůvěra.

stranického systému. Obě nové strany využívají anti-politických a populistických manévru k přilákání voličů (Drahokoupil 2013), přičemž hnutí ANO 2011 se prezentuje jako ideově neukotvené a sám předseda hnutí Andrej Babiš odmítá přidělení k pravici či levici. Úsvit přímé demokracie se na základě vnitřního pnutí v roce 2015 rozdělil, když předseda strany Tomio Okamura spolu s Radimem Fialou ze strany odešli a založili Svobodu a přímou demokracii. Zbytek poslanců založili nový subjekt, který se nakonec spojil s původně odchozími z Úsvitu včele s Markem Černochem a vznikl tak Úsvit-Národní koalice (Šárovec 2018).

2.4 Média a jejich role při sestavování sociální konstrukce

Podle Schneider a Ingram (1993, s. 335) jsou média jedním z tvůrců stereotypů a charakteristik o skupině. Jsou tedy jednou z možností, jak lze cílovou skupinu konstruovat. Zároveň podle SKCP má na podobu *policy designu* a jeho současné nastavení vliv i veřejné mínění (Schneider, Ingram, deLeon 2007, 2014), které je možné zkoumat mimo jiné právě skrze média.

V dnešní době hrají média důležitou roli ve formování názorů společnosti. Obecně jsou média považována za nositele objektivních informací, avšak v současné době „je mediální sféra ovlivněna mnoha subjektivními faktory, jež se na zobrazování společenské reality podílejí“ (Schneiderová 2015, s. 91). Média dokáží prisuzovat váhu určitým tématům díky prostoru, který dané problematice věnují a naopak. Snaží se do utváření zpráv vtáhnout též diváky, jakožto příjemce zpráv a uspokojit tak jejich očekávání. Na základě toho logicky vyplývá, že to, co média zobrazují, jsou témata, která rezonují ve společnosti. Média a jejich produkt se podílí na sociální konstrukci reality a zároveň se stávají odrazem této reality (Jiráč-Köpplová 2009). Dokáží tedy vytvářet konstrukci politických stran a zároveň odrážejí společenské nálady vůči nim.

Podle Devereux (2015) není mediální obsah nikdy neutrální, ale je sociálně konstruovaný a ideologicky ukotvený. Skrze média utváříme a chápeme sociální svět. Dokážeme díky nim porozumět, proč je na různé skupiny pohlíženo z různých perspektiv. Vysvětlují názor veřejnosti na *ty druhé*. Těmi označujeme různé skupiny napříč společnostmi (např. bezdomovci, imigranti, LGBT komunita, politické strany). Nejenže si skrze média tvoříme představu sociálního světa, ale média dokáží formovat i názor, a to nejen veřejnosti, ale též politických činitelů. Podle toho, co média zveřejňují určují agendu toho, co veřejnost

vnímá jako důležité. Obsahem se média zaměřují častěji na skupinu *těch druhých* než na *nás*, a to i z důvodu neporušování statutu quo a nezpochybňování rozdělení politické moci. Mediální obsah je ovlivňován i dalšími faktory, v současnosti je mnoho médií vlastněno soukromými konglomeráty, jejichž zájmy jsou též reflektovány. Právě to způsobilo, že došlo k prohloubení propojení mediálního obsahu s marketingovými strategiemi. Při jejich analýze je tedy nutné zohledňovat i podmínku vlastnictví, popřípadě porovnat vykreslování určité skupiny v médiích s odlišnými vlastníky, aby tak byla zajištěna určitá míra objektivit.

Za posledních několik let se změnil mediální diskurz a obrátil se na tzv. infotainment (kombinaci informací a zábavy, důraz na emocionální stránky příjemců zpráv) než na objektivní podávání zpráv. Během analýzy tak může být zajímavé přihlídnout i k tomu faktoru. Změnila se i role jazyka, který už není využíván pouze k informování, ale má zaujmout, vyvolat emoce, přitáhnout čtenáře. Využívány jsou prvky konverzacionalizace a kolokvializace, zejména pak v mluvených médiích. Slouží zejména k přiblížení se divákům, vyvolání pocitu sounáležitosti⁸ (Schneiderová 2015).

⁸ Tyto prvky se vyskytují převážně v mluvených médiích. Např. v TV Nova, kde se prvek konverzacionalizace objevuje ve dvojí podobě – vnější a vnitřní dialogický okruh, kde je využit prvek *My*, jež značí, že se daná událost týká nás všech, veden je i vnitřní dialog mezi moderátory nebo snaha o zapojení diváků (*Co myslíte?*) (Schneiderová, 2015).

3 Metodologie

Postup pro zodpovězení výzkumné otázky, dosažení cíle a zužitkování získaných poznatků nastíním v této kapitole. Zabývám se případem konstrukce českých politických stran v období 2004–2016 a jejich proměn. Yin (1994, s. 17) by takovou studii definoval jako explanatorní případovou studii, která podává vysvětlení případu na základě teorie, v tomto případě teorie sociální konstrukce cílových populací. Obecně lze případovou studii označit jako „detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů. Cílem takové studie je nalezení souvislostí, popis vztahu v jeho celistvosti a složitosti“ (Hendl 2016, s. 104). Jinak řečeno, za pomoci teoretického konceptu budu stavět sociální konstrukci na základě širších souvislostí prezentovaných skrze vybraná média a identifikovat tak její proměny.

V této kapitole rozvedu cíl a otázky mé práce a jak jsem během analýzy postupovala. Sběr dat proběhl prostřednictvím archivu mediálních zpráv Newton Media Search a jejich zpracování na základě kódování vycházejícího z kombinace kvalitativního a kvantitativního přístupu. Na metody výzkumu se soustředím v poslední části kapitoly.

3.1 Cíl a otázky

Cílem práce je **identifikovat proměny sociální konstrukce českých politických stran v období 2004–2016**. Vybrané období reprezentuje dobu, po kterou nedošlo k zásadním změnám zákona o politických stranách až do roku 2016, kdy došlo k přijetí novely, se kterou se váže několik zásadních změn ve fungování stran, především co se týče jejich financování. Hlavní výzkumnou otázkou je:

Jak se proměňovala sociální konstrukce českých politických stran v období 2004–2016 ve vybraných médiích podle teorie SKCP Schneider a Ingram?

K zodpovězení hlavní výzkumné otázky jsem si stanovila několik podotázek, díky kterým budu schopna podat kompletní odpověď na zvolenou otázku. Jsou jimi:

- *Jakou roli v sociální konstrukci politických stran hrály další aspekty ‚policy designu‘ – legislativní vývoj a český stranický vývoj?*
- *Měla původní podoba ‚policy designu‘ vliv na sociální konstrukci politických stran?*

- *Jaká typologie dle Schneider a Ingram odpovídá politickým stranám a hnutím v ČR ve vybraném období?*
- *Měnila se tato typologie v čase?*

3.2 Data

SKCP představuje společností sdílené charakteristiky o skupině, jež jsou utvářeny mimo jiné i médií (Schneider, Ingram 1993, s. 335). Média tedy hrají významnou roli v diskurzu veřejné diskuze o českých politických stranách a hnutích. Mají značný vliv na chování společnosti, vyvolávají emoce, utváří postoje a dokáží změnit myšlení lidí a jejich nahlížení na svět (Graeme, Jiráček 2001, s. 353-357). I přesto je ale důležité připomenout, že ačkoli je jejich role významná, nelze vědecky ověřitelnými metodami určit a definovat jejich přesný vliv (Graeme, Jiráček 2001, s. 347). Pro identifikaci proměn sociální konstrukce jsou média významným zdrojem právě z hlediska jejich vlivu na emoční stránku společnosti, jež je příčinnou vzniku sociálních konstrukcí (Schneider, Ingram 2014, s. 121). Rozhodla jsem se tedy pro jejich analýzu a prostřednictvím archivu mediálních zpráv Newton Media Search jsem vyhledala zprávy v období 1. 1. 2004–31. 12. 2016. Začala jsem začátkem roku 2004, abych případně postihla i diskuze o novele z téhož roku a dokázala tak identifikovat, zda tématu byla věnována mediální pozornost už v tomto roce. Rok 2016 jsem chtěla obsáhnout též celý, především z důvodu sledování zájmu o novelu i krátce po jejím přijetí a zároveň před nabytím účinnosti (1. 1. 2017).

Výběr médií jsem omezila na vybrané tiskoviny a online zpravodajské portály. Kombinaci vybírám především z důvodu změn, které probíhaly ve zpravodajském světě online portálů - v prvních letech mnou vybraného období převažovaly mediální zdroje tiskové, později se trend otočil na online servery. Svůj výběr jsem omezila pouze na 3 druhy tiskovin a 3 internetové zpravodaje. Tisknutá média jsem vybírala na základě různorodosti, ale zároveň relevantnosti k danému tématu. Důležitou roli při výběru hrála velikost a dosah daného tisku, kdy do největších podle výzkumu Unie vydavatelů (2018) patří Blesk, Mladá fronta DNES, Právo, Sport, Lidové noviny, Aha! a Hospodářské noviny. Pro sestavení sociální konstrukce politických stran a hnutí je klíčové, aby zprávy z vybraných médií představovaly poskytovatele zpráv co největšímu počtu čtenářů, kterým je konstrukce skupiny prezentována. Byla pro mě tedy důležitější podmínka velikosti média než jeho zaměření. Abych zajistila různorodost mediálních skupin a zamezila tak případným spekulacím nad důvěryhodností daných tiskovin, vybrala jsem tisky Blesk, který je pod

mediální skupinou Czech News Center, Mladá fronta DNES ze skupiny MAFRA a Hospodářské noviny, které náleží Economii.

Při výběru internetových zpravodajských portálů jsem postupovala obdobným způsobem. Podle velikosti (zn. navštěvovanosti), jejíž data zveřejnil NetMonitor v srpnu 2018 jsem vybrala ty nejčtenější mezi které patří novinky.cz, aktualne.cz a denik.cz. Zohlednila jsem též hledisko vlastnictví (viz. níže).

3.3 Charakteristika zkoumaných médií

Ačkoli se Blesk řadí mezi bulvární deníky, jedná se o nejčtenější periodikum v ČR. Obsahem se zaměřuje na aktuální zpravodajství, zajímavosti, senzace z ČR i ze světa. Patří pod mediální skupinu Czech News Center, která se řadí do jedné ze dvou nejsilnějších mediálních domů v České Republice. Tím druhým je MAFRA, pod kterou spadá Mladá fronta DNES, jež se zaměřuje na zpravodajské i publicistické články, jedná se o denní tisk, který má i svou internetovou platformu, stejně jako Blesk a Hospodářské noviny. Český celostátní deník zaměřený na ekonomiku a politiku Hospodářské noviny spadá pod mediální dům Economia.

Pod skupinu Economia se řadí i jeden z vybraných internetových zpravodajských portálů pro analýzu – aktualne.cz. Vzhledem k navštěvovanosti portálu a jeho reprezentaci jako zpravodajské médium zaměřené na zprávy z domova i ze světa, jsem se rozhodla portál zahrnout i přes vyšší reprezentaci médií z jedné mediální skupiny. Napomohl tomu i fakt, že v dalších příčkách podle čtenosti se umísťovala periodika online verze již vybraných tiskovin. To by znehodnotilo data z hlediska velkého množství duplicit a náročnějšímu zpracování při výběru vzorku. Novinky.cz, portál provozovaný jako online magazín deníku Právo, náleží společnosti Seznam.cz a jedná se o nejčtenější zpravodajský server. Online verze regionálních novin Denik.cz obsahuje zpravodajství ze světa, republiky, regionu a kraje. Vydavatelem je Vltava Labe Media spadající pod investiční skupinu Penta Investments.

3.4 Sběr dat

Důležitost klíčového slova při vyhledávání je zřejmá. Pro podstatu mé práce bylo důležité, aby články byly relevantní svým obsahem – tzn. aby v nich byly vykreslovány české politické strany a hnutí. Sociální konstrukce představuje hodnoty, ideje a stereotypy společnosti. Ve zprávách tedy bylo zapotřebí hledat politické strany ve spojitosti s určitými

tématy, událostmi, ve vztahu k veřejnosti, což může vést k pozitivní či negativní konstrukci. Zároveň bylo nutné, aby zobrazovaly právě prvky, které konstrukci utvářejí, a sice hodnoty, postoje, ideje a stereotypy. Před výběrem zpráv bylo tedy třeba si uvědomit význam vyhledávaných článků, které mají evokovat ve čtenáři postoj, který si i nevědomky může spojit s cílovou skupinou. Jedná se o vštípené asociace, stereotypy, názory, které čtenář ani nemusí vnímat, ale uloží si je skrze různé sociální percepce, např. metodu *haló efektu*, či *asociační paměť* (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 122).

Při klíčovém pojmu zobecněném pouze na ‚politické strany‘ došlo k nalezení zpráv, kde se klíčový pojem objevil jen okrajově a článek jako celek pro mne nebyl relevantní, protože v něm strany hrály pouze roli zanedbatelnou, např. byly navrhovatelem opatření, o kterém zpráva pojednávala. Musela jsem tedy zkonkretizovat požadavek. Zároveň ale bylo nutné dbát na nepřiliš úzké zadání. Abych dosáhla výběru takových zpráv, které jsou vhodné pro téma analyzované v mé práci, musela jsem slovní spojení ‚politické strany‘ zadat i jako podmínku v nadpisu. Díky tomu jsem totiž dosáhla požadovaného obsahu zpráv, tedy týkající se politických stran a hnutí a také jsem si zúžila počet vyhledaných zpráv (výběr téměř 95 000 článků při klíčovém slově ‚politické strany‘, nebo 20 000 se spojením ‚zákon o politických stranách‘ a podobných kombinací ve vybraných médiích).

Po stanovení kritérií a výběru zpravodajských portálů a novin v daném období jsem dosáhla počtu zpráv 318. Pro určení počtu zpráv jako reprezentativní jsem prováděla výběr vzorků vícekrát. Prošla jsem tři různé počty zpráv (68, 87, 57) a testovala povrchovou obsahovou analýzou. Takový počet zpráv, který vycházel z původně vyhledaného počtu kolem 100, nepokrýval důležité události, které se v daném období staly. V případech výběru vzorků je nutné uvažovat nad rozsahem práce a časových možnostech výzkumníka a dále na typu výzkumu, zda se výzkumník chce zaměřit na kvalitativní či kvantitativní metodu analýzy. Pro mou práci jsem se rozhodla pro výběr takového vzorku, který mi bude představovat důležité události týkající se českých politických stran a hnutí a zároveň je bude možné analyzovat kvalitativně. Poté následovalo pročítání a určování relevantnosti zpráv, díky kterému jsem si dokázala induktivně vyhledat témata, která se v textech objevují, jednalo se především o fungování politických stran, jejich popularitu a důvěru v ně, financování, hospodaření, korupci, sponzory a dárcy politických stran. Na základě pročítání bylo i snazší určit, které zprávy se do vzorku nehodí, protože nezapadají do významových kritérií pro sociální konstrukci. Jednalo se o zprávy týkající se zahraničních

politických stran, regionálních politických stran⁹ a zprávy, které se svým obsahem netýkaly politických stran, pouze v nich okrajově vystupovaly. Vyřadila jsem názory čtenářů a tzv. zápisníky Mladé fronty DNES a blogy, protože mým zájmem není konstrukce z pohledu laické veřejnosti, nýbrž z pohledu médií. Avšak ponechala jsem články obsahující názory či komentáře odbornější veřejnosti.¹⁰ Zahrnula jsem zprávy týkající se vzniku nových stran a to zejména z důvodu možnosti reflexe spokojenosti s tehdejšími stranami, případně potřeby vzniku nových stran zakládající se na nedostatečné reprezentaci zájmů některých skupin. V dalších pročitacích cyklech jsem se rozhodla pro vyřazení zpráv týkající se vztahu politických stran mezi sebou, zejména z důvodu nevykreslování politických stran jako takových, týkajících se spíše politických bojů. Výsledkem mi bylo 102 článků k analýze (přibližně 161 normostran). Po přečtení zpráv jsem určila takový počet jako adekvátní, z důvodu předchozích zkušeností ohledně obsahu zpráv. Uznala jsem, že tento vzorek zahrnuje důležité události na české politické scéně a zároveň byl přijatelný pro analýzu, mé časové možnosti a rozsah práce.

3.5 Metody analýzy

Při analýze mediálních textů se využívají nejčastěji dva druhy analýzy – obsahová a diskurzivní analýza. Rozdíly mezi těmito dvěma přístupy bývají jak v počtu mediálních textů, tak i v přístupu ke zkoumání daných jevů. „Klasická obsahová analýza je kvantitativní, orientovaná na proměnné, používá předdefinované kategorie, tj. postupuje shora dolů (top-down approach) a soustředí se na dále neproblematizovaný a objektivně chápaný ‚obsah‘“ (Miessler 2008, s. 116-117). Zatímco diskurzivní analýza bývá kvalitativní, kategorie nejsou předdefinované - uplatňuje se způsob „zdola nahoru“, kde se jednotlivé kategorie objevují až během samotné analýzy. Obsahová analýza je tedy spíše povrchová a nezkoumá další vztahy v jednotlivých textech, zatímco diskurzivní analýza texty zkoumá do hloubky. Ovšem pro mediální analytiku je tak těžké vybrat si mezi těmito dvěma přístupy, kdy na jedné straně obsáhnou velké množství textů, ale pouze povrchně, nebo zanalyzují málo článků, ale za to kvalitativně, do hloubky. Pro zkoumání cílové skupiny a sestavení její sociální konstrukce je vhodnějším typem přístup kvalitativní,

⁹ Ty jsem vyřadila zejména z důvodu odlišnosti důvěry v ně a jejich konstruování zakládajícího se pouze na lokálním prostředí. Pro účely mé práce, a to konstruování českých celostátních politických stran, jsou regionální zprávy nerelevantní.

¹⁰ Jednalo se dohromady o 13 článků, jejichž součástí byly i rozhovory. Autory byli např. politik Petr Pithart, Patricie Polanská, autorka zpravodajského serveru iRozhlas nebo Antonín Viktora, redaktor Mladé fronty DNES.

přičemž vzhledem k povaze cíle práce, kde konstrukce je vytvářena skrze diskurz, je přijatelnější variantou analýza diskurzivní. I v takovém případě lze ale použít kombinovaného přístupu a spojit tak s kvantifikací některých získaných dat.¹¹ Pro takovou kombinaci jsem se rozhodla i v rámci této práce, abych tak mohla doplnit kvalitativní metodu sledováním vývojových trendů proměnných a jejich zasazováním do kontextu. Níže se věnuji jednotlivým metodám a jejich využití v této práci.

3.5.1 Kvantitativní metoda

V počáteční fázi mediální analýzy jsem se rozhodla pro kvantitativní metodu deskriptivní statistiky, kterou jsem použila na zpracování některých proměnných jako je například celkový počet zpráv, počet zpráv v jednotlivých denících, trend online versus tištěných médií apod. a budu tak schopna sledovat jejich proměny v čase. Jedná se o základní statistické zpracování dat za pomoci funkcí a grafů tabulkového procesoru Microsoft Excel. Díky tomuto využití bylo snazší zpětné vyhledávání kódů, kategorií, témat, ale i identifikačních proměnných, či jednotlivých článků. Zajistila jsem si tak lepší orientaci v analyzovaných datech. Účelem statistického zpracování je především identifikace vývojových trendů a jejich následné použití při hledání proměn sociální konstrukce. Zároveň poslouží ke komparaci proměnných v jednotlivých médiích. Případné odlišnosti budu diskutovat v rámci proměn sociální konstrukce a zda hrály nějakou roli.

3.5.2 Kvalitativní metoda

Důvod pro výběr diskurzivní analýzy jako analytické metody pro sestavení sociální konstrukce jsem našla v myšlenkách diskurzivního konstruktivismu, jejímž představitelem je Michel Foucault, který považuje diskurz za nástroj, jímž je vytvářen sociální svět a konstruována realita (Elder-Vass, 2013, s. 11). V případě sociální konstrukce cílové skupiny platí tatáž pravidla. Skrze diskurz, který panuje o cílové skupině lze sestavit její sociální konstrukci. Rozhodla jsem se tedy pro využití prvků diskurzivní analýzy, konkrétně podle interpretativní *policy analysis*, již kombinuji s výše zmíněnou

¹¹ Kombinovaného přístupu využil například Roberto Franzosi, který se zabýval zkoumáním italského tisku v době nástupu fašismu v letech 1919 – 1922. Přišel s tzv. kvantitativní narativní analýzou, kde „jde v zásadě o kódování vět z vybraných článků na základě formálních lingvistických kategorií a jejich následnou počítačovou analýzu, která statisticky vyhodnotí nejčastější kombinace aktérů, akcí, předmětů, jichž se akce týkaly, a konečně modifikátorů, které mění význam předchozích tří kategorií.“ (Miessler, 2008, s. 119).

kvantitativní metodou. Na základě teoretického rámce sociální konstrukce lze rozdělit pouze na pozitivní a negativní. Diskurzivní přístup nabízí možnost rozšíření vymezení takového rozdělení.

Aby bylo jasné, k čemu slouží diskurzivní analýza, je nutné si objasnit, co představuje pojem diskurz. Diskurz můžeme chápat jako souhrn určitých hodnot ve společnosti, nálad, postojů apod. „Diskurzivní povaha odráží mnohoznačnost vnímání událostí ve společnosti a táže se, jak je s ní zacházeno v konkrétním veřejněpolitickém prostoru“ (Durnová, 2011, s. 65). Předpokladem je, že se tyto společenské hodnoty proměnily a následně byl přijat zákon č. 302/2016 Sb. Diskurzivní analýza mi pomůže vyhledat prvky k identifikaci pozitivní či negativní sociální konstrukce a jejich proměn v čase. Může být využita retrospektivně na základě přijetí nějakého opatření, zákona apod. Slouží k vysvětlení pohnutek, které k této legislativní úpravě vedly, a ty představují indikátory proměny sociální konstrukce politických stran a hnutí. Z hlediska *policy analysis* nás pak zajímá, kdo přisuzuje skupině jaké významy a za jakých okolností. Diskurzivní přístup z hlediska interpretativní *policy analysis* se zaměřuje na hledání argumentů, ale i zaběhnutých praktik, které jsou chápány jako „dobré“ či „normální“. Tyto praktiky mají vysvětlit, proč se oné významy staly hybatelem dané *policy* (ibid., s. 74). Konstrukci politických stran stavím na základě přijetí nového opatření (zákon č. 302/2016 Sb.), využiji tak retrospektivní přístup interpretativní *policy analysis*, která mi pomůže odkrýt významy a jejich použití, které vedly k přijetí novely. „V popředí je aspekt, jak jsou významy prezentovány a co či koho zastupují. Interpretativní *policy analysis* studuje projevy diskurzu ve veřejném prostoru“ (ibid., s. 77). V tomto případě bude sledováno použití těchto významů skrze média. Vzhledem k povaze zkoumaného tématu lze očekávat, že články budou mít jisté vyznění, ve smyslu větší odbornosti – zaměření na nastavení politického systému, legislativní procesy atp.

Během analýzy jsem se nejprve zaměřovala na témata, se kterými jsou politické strany spjaty a to z důvodu hledání jejich vlivu na negativní či pozitivní konstrukci. Ty jsem vyhledala na základě opakovaného pročítání zpráv a induktivní metodou jsem zvolila hlavní tématické okruhy. Těmi byly korupce, postoje veřejnosti a politických stran, financování politických stran a nastavení systému, které obsahovalo jejich fungování, regulace a nastavení politického systému. Analyzovanou jednotkou byl článek. Články jsem kódovala za pomoci deskriptivních kódů, které jsem přenášela do Excelu a ke kterým

jsem vytvořila kódovací knihu, která slouží jako manuál pro data zpracovaná v Excelu. Soubor obsahující takto zpracovaná a kvantifikovaná data mi posloužil i k dalšímu zpracování (grafy, kontingenční tabulky apod.).

V článcích jsem si též všímala jazykových prvků jako jsou symbolické objekty v podobě důležitých momentů, které mají vliv na konstrukci skupiny (např. útok Anonymous na weby politických stran), využití metafor (např. *Mráz přichází z politických stran*), využití kategorií a zda byla použita narativa ospravedlňující určité chování stran. Všímala jsem si též strategií sdělení, jako například využívání průzkumů veřejného mínění jako argumentační podklad nedůvěry v politické strany. Tyto prvky jsem zaznamenávala v průběhu analýzy článků do speciálního dokumentu, který mi tvořil souhrn všech těchto prvků v jednotlivých obdobích a na základě něhož budu získaná data interpretovat.

Jednotlivé kódy, kategorie a témata jsou řazena pod jev pozitivní či negativní (korupce – negativní, charita – pozitivní apod.). Ve spojitosti s využíváním jazykových prvků a argumentačních strategií jsem vyhodnocovala jednotlivé články podle vyznění na: pozitivní, spíše pozitivní, spíše negativní a negativní. Takové vydělení poslouží k interpretaci výsledků a sestavení sociální konstrukce.

V potaz je třeba brát úlohu novelty ve výzkumu - představuje proměnu v konstrukci. Abych zjistila, zda a do jaké míry k takové proměně došlo, je třeba se dívat i na kontext, v jakém byla novela v rámci médií diskutována. Zaměřila jsem se tedy i na to, kdo a jak prezentuje agendu týkající se této *policy* a tím jí dává smysl (ibid.). Podle Durnové (2011) je třeba se v rámci interpretativní *policy analysis* dívat i na to, kdo kdy a za jakých okolností ustavuje problém jako věc veřejnou. Na základě toho se totiž taková věc následně může stát součástí agendy a promítnout se do dané *policy*. Interpretativní pojetí se vyznačuje tím, že klade největší důraz na ukotvenost analýzy (tzv. interdiskurz), neboli jeho ukotvení v historickém, institucionálním a obsahovém prostředí. (ibid., s. 81). Pro mou práci je takové ukotvení a zasazování do společensko-politického kontextu zásadní pro vymezení diskurzu, sestavení konstrukce a identifikaci jejích proměn.

Důležité je zmínit, že vzhledem k velikosti vzorku a rozsahu dané práce jsem využívala pouze výše zmíněné prvky diskurzivní analýzy, avšak pro stejné účely lze využít i rozsáhlejších metod v rámci diskurzivní analýzy, např. kritickou diskurzivní analýzu. Dá se považovat za metodu, která jde více do hloubky a všímá si mimo argumenty a jazyka i

sladěnost celého článku a hledá skryté významy za takovými formacemi. Nicméně, pro takovou analýzu, která je mediálními analytiky velice oblíbená, je třeba menšího vzorku, jak uvádí Miessler (2008, s. 118), adekvátní pro analýzu je zhruba 20 článků. Pro konstrukci stran v období 12 let ale bylo nezbytné obsáhnout větší množství článků za cenu kvalitativního výzkumu, který nejde tolik do hloubky.

Kritikou diskurzivní analýzy bývá problém subjektivity, kterou nelze nijak teoretizovat (Hajer 1995). V této práci se dotýká především výběru vzorku pro analýzu. Vyřazování či ponechání jednotlivých článků jsem se snažila objektivizovat stanovením podmínek a jejich odůvodněním v rámci SKCP a opakované kontrole. I přesto byl výběr založen na jednom výzkumníkovi, což objektivitu podkopává. Svůj výběr jsem testovala za kolegiální pomoci, kdy jsem nechala kolegy z Univerzity provést výběr článků na základě stejných kritérií, které jsem stanovila před analýzou. Výběr se téměř shodoval až na některé výjimky, které tvořily zejména články, jež jsem vyřazovala až po dalších úvahách po několikátém pročitacím cyklu. Kódování článků též podléhá subjektivním faktorům a to především při určování jazykových prvků textu. To se snažím minimalizovat dokládáním citací z článků během interpretace.

4 Sociální konstrukce politických stran a její proměny v období 2004–2016

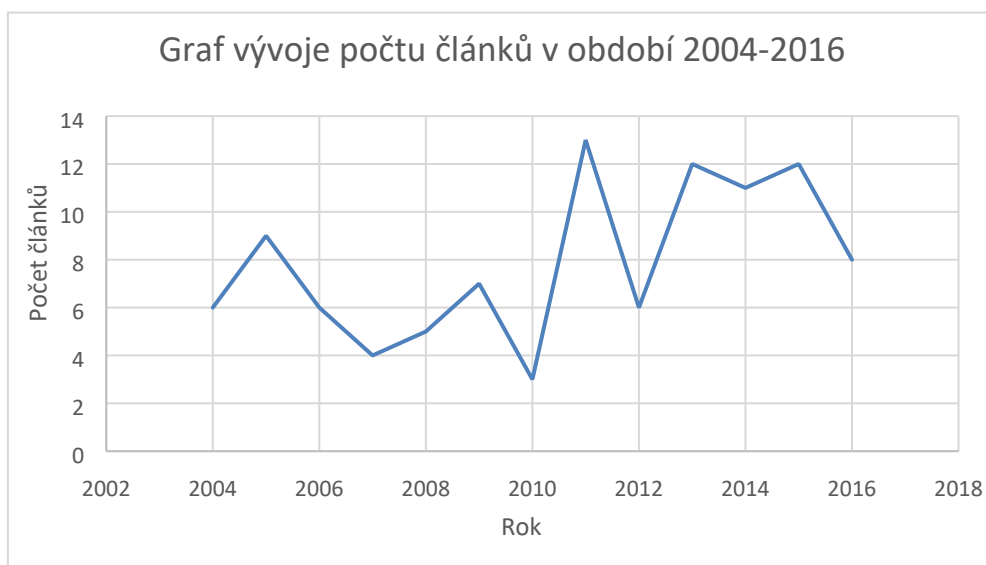
V této kapitole budu postupně dosahovat cíle práce prostřednictvím interpretace výsledků mediální analýzy a jejich zasazování do společensko-historického kontextu. V další části jsem vymezila politické strany do třech kategorií podle toho, jak byly prezentovány ve vybraných médiích. U těchto kategorií se snažím o vysvětlení pohnutek, které k takovému vydělení politických stran vedly a následně budu hledat proměny sociální konstrukce a jak tyto proměny prezentovány zkoumanými médii korespondují se společensko-historickým pozadím. Na základě typologie cílových skupin podle teorie SKCP Schneider a Ingram budu diskutovat, kam zařadit politické strany na škále konstrukce a podle čeho indikujeme jejich politickou moc.

4.1 Výsledky mediální analýzy

Nejprve se podíváme na výsledky mediální analýzy z pohledu kvantitativního šetření, to znamená, jak se vyvíjely sledované proměnné a zda došlo k odlišnostem v jednotlivých sledovaných médiích.

Na grafu č.1 je zobrazen celkový počet článků v období 2004–2016 a jak se vyvíjel v čase. K navyšování docházelo postupně od roku 2010 až do roku 2011, kdy byl počet článků nejvyšší v celém sledovaném období. Po mírném propadu v roce 2012 se téma politických stran a hnutí opět vrátilo do mediálního prostoru.

Graf č.1: *Graf vývoje počtu článků v období 2004–2016*

Zdroj: autorka

Tab. 2: Počet článků v jednotlivých médiích

Rok	aktualne.cz	denik.cz	novinky.cz	Hospodářské noviny	Mladá fronta DNES	Blesk	Celkem
2004			1	3	2		6
2005	2			5	1	1	9
2006	4		1		1		6
2007	1		2	1			4
2008	1			1	3		5
2009	1	1	4			1	7
2010	1		1	1			3
2011	2	2	5	4			13
2012		3	1		2		6
2013	1	5	4		2		12
2014	1	4	5		1		11
2015	3	6	1	2			12
2016	2	4	1	1			8
Celkem	19	25	26	18	12	2	102

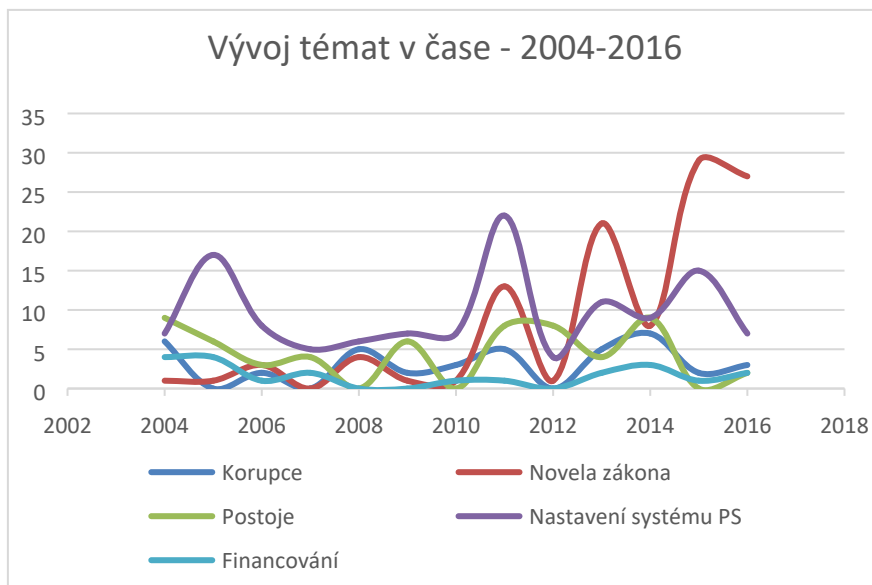
Zdroj: autorka

V tabulce č. 2 lze sledovat porovnání počtu článků týkajících se politických stran podle jednotlivých médií. Nejvíce zpráv zveřejnil portál novinky.cz a nejméně potom bulvární deník Blesk, který politickým stranám věnoval pozornost v daném období pouze dvěma zprávami. Články zveřejněné portálem novinky.cz obsahovaly typově zprávy a rozhovory, které se poté objevily pouze v Hospodářských novinách. Názor/komentář byl obsažen pouze ve 4 zprávách a to jeden v Hospodářských novinách a zbytek v Mladé frontě DNES. Až na Blesk byla témata vykreslována ve spojitosti s politickými stranami ve všech médiích obsažena rovnoměrně. V Blesku se potom zprávy týkaly založení nové strany modelkou Romanou Pavelkovou, kde téma vzniku nových stran bylo poněkud zesměšněno, součástí článku bylo i vyjádření modelky Agáty Hanychové:

„Agáta Hanychová (24), 2. vicemiss ČR 2005 „Podle mě by se modelky měly držet modelingu. Ale podle toho, jak vypadá naše politická scéna, vyjde úplně nastejno, jestli tam sedí politik nebo modelka.“ (Blesk, 26. 6. 2009).

Takové zaměření se dalo podle povahy deníku předpokládat. Druhá zpráva se týkala rozpuštění politických stran z důvodu nedodání výroční zprávy (Blesk 15. 3. 2005).

Graf č. 2: Vývoj témat v čase – 2004–2016

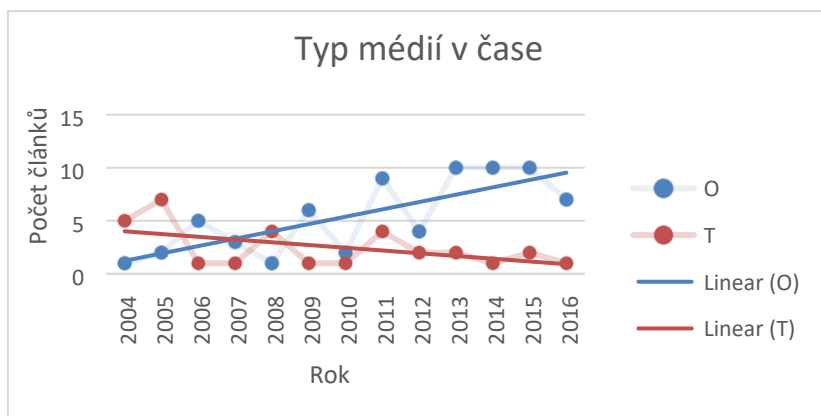

Zdroj: autorka

Jak již bylo zmíněno, tematické okruhy jsem induktivní metodou zvolila čtyři. Určila jsem je především na základě kontextu a významu, ale i podle kategorií, s nimiž byly dávány do souvislosti. Téma korupce obsahuje korupci v politických stranách, která často byla dávána do souvislosti se zadáváním veřejných zakázek a zvýhodňování při výběrovém řízení. Dalším tématem byly postoje veřejnosti a politických stran. Buď postoje veřejnosti směrem k politickým stranám nebo naopak. Často byly podkládány průzkumy veřejného mínění. Postoj politických stran k veřejnosti byl často vykreslován v negativních souvislostech jako je jejich sobeckost, ignorace vůči veřejnosti a jejich častá změna v postojích. Několik zpráv se však týkalo i pozitivnějšího přístupu a to především v souvislosti s příspěvkem stran veřejnosti v reakci na povodně roku 2006, nebo orientace na mladé. Téma financování stran obsahuje především zprávy týkající se pravidel ohledně systému financování, kam spadají státní příspěvky, členské příspěvky, sponzoring a schopnost stran pracovat podle zákona. Téma nastavení systému potom obsahovalo kategorie týkající se fungování stran (kromě financování), plurality, regulace a okrajově i politického systému. Témata se často objevovala v návaznosti jednoho na druhé a jednotlivé články mohly obsahovat více tematických okruhů. Zařazování kódů pod kategorie a následně témata probíhalo na základě kontextu a předem stanovených podmínek pro toto zařazení (Příloha č. 4).

Došlo i k potvrzení trendu tištěných a online médií, přičemž počet tištěných článků (T) v čase klesal a narůstal počet online příspěvků (O) (viz graf č. 3)

Graf č. 3: Typ médií v čase

Zdroj: autorka

Nyní se dostáváme k výsledkům analýzy diskurzivní, kde jsem sledovala nejen témata, v souvislosti s kterými byly strany dávány do souvislosti, ale též jazykové prvky a společensko-historické pozadí.

Začátkem roku 2004 byly součástí datového vzorku rozhovory v médiích, ve kterých byly politické strany vykreslovány silně negativně. Odkazováno bylo na změnu jejich postojů, jak uvedl politolog Tomáš Lebeda, „*Vždyť postoje politických stran se mění ze dne na den*“ (rozhovor s Tomášem Lebedou, Hospodářské noviny, 2. 2. 2004). Nebo, že politika je nepřehledná a nerozumí ji ani sami politikové: „*Těžko se orientujeme v základních politických tématech a často se v nich obtížně orientují sami politikové*“ (rozhovor s Janem Hartlem, Hospodářské noviny, 30. 3. 2004).

Využití rozhovorů s odborníky (politolog, sociolog), kteří politické strany kritizují, dodává negativnímu obrazu podklad odborné komunity.

Převládajícím tématem byla korupce, což mělo původ ve vydání zprávy Transparency International o tom, že zdrojem korupce jsou právě politické strany. Bylo použito superlativů, kdy „*politické strany a jejich představitelé jsou zdaleka nejzkorumpovanější veřejnou institucí*“ (Beranová, Hospodářské noviny, 26. 3. 2004), což bylo použito hned na začátku článku i v jeho nadpisu. Transparency International spolupracuje na vydávání Zpráv o korupci v České Republice a plnění vládního programu boje proti korupci. Již v tomto období můžeme pozorovat vytváření asociačních technik pro vnímání politických stran, jako je právě jejich spojení s fenoménem korupce.

V člancích byly též znázorněny postoje veřejnosti k politickým stranám a jejich

spokojenost, a to skrze průzkumy veřejného mínění CVVM, institucí pro výzkum trhu GfK. Zde se využívá prvků sounáležitosti ve smyslu „*třetina voličů*“, „*většina Čechů*“ apod., které mohou ve čtenářích vyvolat pocit propojení s ostatními, případně převzetí názoru. Zejména pak, když jsou taková tvrzení podložena oficiálními průzkumy, které tvrzení dodávají na důležitosti. Takové průzkumy podpořily i články zaměřené na postoje veřejnosti, které ve spojitosti s korupcí vykreslují jakousi ztrátu víry v budoucnost: „*navíc se všeobecně v ČR očekává, že korupce bude v budoucnu narůstat*“ (novinky.cz 9. 12. 2004). Nebo „*Třetina rozhodnutých voličů dokonce tvrdí: vybrané straně odevzdáme hlas jen proto, že je to cesta nejmenšího zla, žádná strana se nám ale nelíbí.*“ (Čtvrtečková, aktualne.cz, 14. 11. 2005).

Na druhou stranu je zjevné velice jemné zvýšení důvěry ve strany v roce 2007 v podobě zveřejnění průzkumu, který na takový nárůst odkazuje:

„*Důvěra občanů vůči politickým stranám oproti minulosti mírně vzrostla, nyní je na 28 procentech.... STEM provedl poslední průzkum na toto téma v prosinci 2004. Tehdy důvěřovalo stranám 21 procent*“ (novinky.cz, 29. 6. 2007).

V článcích je vyobrazen i trend vzniku nových stran, přičemž v tomto období vznikla Česká pirátská strana a Strana Práv Občanů ZEMANOVCI (obě v roce 2009). Vznik Pirátské strany nebyl dáván do kontextu s tehdejší situací politických stran, avšak druhá zpráva o straně Miloše Zemana obsahovala i jeho vyjádření, kde tvrdí, že „*stávající politické strany zrazují své programy*“ (Ovčáček, novinky.cz, 17. 10. 2009). Téma vzniku nových stran bylo poněkud zesměšněno ve spojitosti s iniciativou modelky Romany Pavelkové založit si vlastní politickou stranu. V témže roce vznikla i TOP 09 a Věci veřejné, které ve zkoumaných mediálních článcích žádný prostor věnován nebyl.

Od roku 2009 se Miroslav Kalousek (místopředseda nově vzniklé TOP 09) hlásí k snížení státních příspěvků stranám, v roce 2010 to bylo serverem novinky.cz vyjádřeno následovně: „*Kalousek chce naordinovat dietu i politickým stranám*“ (novinky.cz, 29. 1. 2010). Využito je metaforického označení slovem dieta, kdy by mělo dojít k poklesu poskytovaným financím, přičemž tato formulace byla použita již v nadpisu.

Ve spojitosti s korupcí byla promítnuta i zpráva o korupčním skandálu na Ministerstvu životního prostředí v roce 2010, kdy šlo o údajné uplácení úředníka Libora Machálka

tehdejším ministrem Pavlem Drobilem. Novinář Hospodářských novin Jaroslav Plesla situaci shrnul následovně a to ve snaze o působení na emoce čtenářů ve větší míře, než lze sledovat u ostatních článků:

„Nejhorší však je, že to zřejmě nikoho v této zemi nezajímá. Prezident českého státu nad korupčním megaskandálem mávl rukou a většina občanů se naplno věnuje shánění vánočních dárků.

Tak šťastné a veselé!“ (Plesla, Hospodářské noviny, 21. 12. 2010)

Ve snaze o zaujetí používá strategie volání o pozornost „*nikoho v této zemi to nezajímá*“ a využití prvku přání k Vánocům na konci sdělení má naznačit, že se jedná o důležitý skandál, kterému je třeba věnovat pozornost i v období svátků. Článek byl psán ve spojitosti s politickými stranami a jejich uplatitelnosti následované potřebou transparentnosti a kontroly financování stran.

Rok 2010 je zásadní ve formování novely zákona a to v návaznosti na zprávu Skupiny států proti korupci (GRECO), což je orgán ustavený Radou Evropy, který má pomáhat členským státům v boji proti korupci. Bylo zveřejněno několik doporučení EU o zprůhlednění financování politických stran v České republice. V návaznosti na to se začínají v médiích objevovat zprávy:

„Transparentnost stranických pokladen by v budoucnu měl hlídat nový nezávislý orgán. Jeho zřízení navrhuje analýza ministerstva vnitra, kterou ve středu dostane na stůl vláda“ (aktualne.cz, 11. 7. 2011).

Další metaforické označení se objevuje v nadpisu jednoho z článků „*Bude "trest smrti" platit i pro politické strany?*“ (novinky.cz, 30. 9. 2011). Trestem smrti se míní možnost zrušení stran z vážných důvodů, tato iniciativa se objevila především v návaznosti na korupční skandály:

“Česko má za sebou skandály stran včetně podezření z korupce, černých kont či praní špinavých peněz. Otázka tedy je, zda příště kvůli korupci bude moci před soudem kromě jednotlivých aktérů stanout i právnícká osoba typu politické strany“ (novinky.cz, 30. 9. 2011).

I v tomto období je reflektován vznik nových politických stran, především potom hnutí

ANO 2011, které je v článku vyobrazeno jako vznikající kvůli nespokojenosti s tehdejší stranickou situací. Přičemž strany se zde objevují jako nedůvěryhodné a sobecké, které se o „*názory lidí zajímají jen v době voleb*“ (Vavroň, novinky.cz, 29. 10. 2011).

Jedním ze symbolických objektů, neboli důležitým historickým momentem byl útok hnutí Anonymous na weby politických stran v roce 2012. Svůj útok předem ohlásili a deklarovali, že se jedná o politicky motivovaný čin k vyjádření nespokojenosti s tehdejší stranickou situací. Ve zkoumaném vzorku se tento moment dotkl třech zpráv, přičemž vyjádřeny byly i cíle hnutí, které evokují negativní emoce vůči stranám:

„Naši volení zástupci jsou nekompetentní, morálně zkažení, zkorumpovaní a nemají nejmenší zájem na tom, aby se náš systém mohl suverénně reformovat a vyvíjet bez korporátního a lobbistického vlivu,“ uvedli aktivisté“ (novinky.cz, 27. 4. 2012)

Tento symbolický moment hraje roli i v prezentaci stran a jejich neschopnosti se proti takovému útoku bránit. Nejenže mediální obraz takové skutečnosti ve čtenářích vyvolá pocit nedůvěry ke stranám, navíc u nich upadne i respekt k této skupině, pokud tam nějaký byl.

Začátkem roku 2013 se ve zprávách objevuje upozornění ze Štrasburku ohledně nedostatečného zpracování předchozích doporučení. Jako reakce se do médií dostává diskuze novely a její podoby a objevují se někteří političtí aktéři s jejich přístupem k novelizaci zákona:

„O rozhodnutí kabinetu informovala vicepremiérka Karolína Peake (LIDEM). Strany mají mít také povinnost zveřejňovat své finanční zprávy na internetu“ (aktualne.cz, 10. 4. 2013).

„Premiér Petr Nečas (ODS) poznamenal, že návrh by měl začít platit tak, aby "zachytil" už volební rok 2014“ (aktualne.cz, 10. 4. 2013).

Obě vyjádření směřovala k tématu povinnosti transparentních účtů jako součást novely zákona. Jednotlivé aspekty podoby novely zákona byly vyobrazovány v médiích buď v souvislosti s jinými jevy, např. snahou o omezení korupce, anebo se jednalo o faktický popis jednotlivých bodů, které by novela mohla přinést. Důležité je zmínit, že takové vyobrazování jsem zařazovala do kategorie vyznění článku „spíše pozitivní“, neboť se nejedná o zasazování politických stran do kontextu předchozích zkušeností, či

argumentace pro a proti přijetí.

V několika zprávách týkající se financování stran byla použita konkrétní čísla pro utvoření představy o tom, kolik daňový poplatníci „platí“ stranám. K tomu byly využity tabulky s takovými hodnotami, doplněné komentářem o výši státních příspěvků. Tato strategie vyvolá v čtenáři pocit, že mu strana dluží, přičemž v souvislostech s korupcí je logické volání po větší regulaci. Díky reálným číslům se tak čtenář ztotožní s částkou, která je stranám přidělena, přičemž často dokáže vyvolat pocit přeplácení. *„Za hlasy voličů stát uhradil 483,4 milionu. Celkové příspěvky na činnost stran činily 468,67 milionu korun. Předloni představovaly náklady státu na politické strany 494,8 milionu korun“* (denik.cz, 28. 1. 2014). V článcích však není použit jazyk, který by takový pocit měl evokovat, jedná se o důsledek, který jde za samotné jazykové vyjádření. S podobným účelem bylo využito opět průzkumů veřejného mínění agentury CVVM: *„Zhruba čtyři pětiny veřejnosti jsou přesvědčeny o tom, že politické strany jsou zkorumpované (CVVM)“* (denik.cz, 16. 10. 2013).

4.2 Kategorizace politických stran

4.2.1 Politická strana jako zdroj korupce

Politické strany ve spojitosti s korupcí jsou zásadním prvkem celého analyzovaného období. Tato konstrukce totiž zůstává po celou dobu a mění se pouze v reakci na konkrétní korupční skandály, kdy její negativní vnímání zesiluje. Korupce se dá bezesporu označit za negativní jev a proto jeho spojování se stranami představuje konstrukci negativní. Ve zkoumaných článcích byl tento jev podkládán především zprávami od české nestátní neziskové organizace Transparency International (TI) nebo od Skupiny států proti korupce (GRECO) ustavenou Radou Evropy.

Korupce byla dávana do souvislosti s dalšími jevy jako zvýhodňování firem, které sponzorují politické strany ve veřejných zakázkách, nebo volání po větší míře kontroly stran právě z důvodu podezření na korupci. Zhruba od roku 2010, kdy byl v článcích zmíněn korupční skandál na Ministerstvu životního prostředí, došlo k vyobrazování korupce jako důvodu pro volání po větší míře kontrole stran, jejich regulace a především potom transparentnosti v otázkách vlastního hospodaření, darů, zveřejňování smluv apod. Tvrzení o zkorumpovanosti stran bylo podloženo nejen zprávami od TI či GRECO, ale též

zveřejňováním státních příspěvků stranám, často v souvislosti s jejich neschopností hospodařit. Uváděna byla reálná čísla a tabulky s obnosy, kolik která strana dostává. Od roku 2010 se ve zprávách objevuje i iniciace ze strany politiků po snížení státních příspěvků (např. M. Kalousek).

4.2.2 Politická strana jako nedůvěryhodná instituce

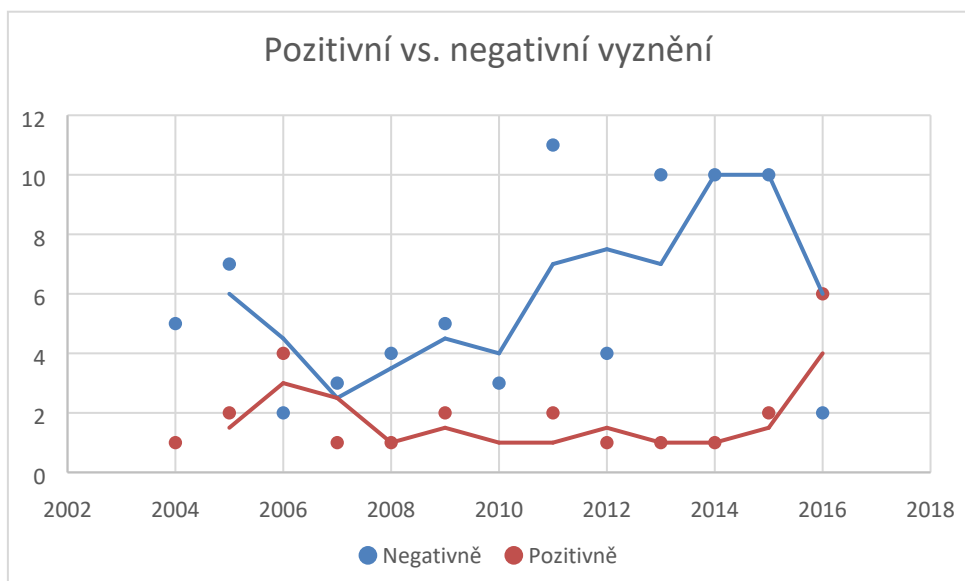
Pokud byl nějaký charakteristický prvek dáván do spojitosti s politickými stranami, byla to právě důvěra v ně, respektive nedůvěra. Opět se jedná o konstrukci, která byla poměrně stabilní po celé analyzované období s výjimkou pozitivního výkyvu v roce 2007, kdy byl zveřejněn průzkum veřejného mínění o mírném nárůstu důvěry v politické strany. Nedůvěra rozhodně spadá do negativní sociální konstrukce (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 110). Nedůvěryhodnost byla prezentována i skrze uvádění změn v postojích politických stran a jejich nestabilitě v zájmu o veřejnost, která trvá pouze v období před volbami. Aby byly taková konstrukce utvrzena byla často podkládána průzkumy veřejného mínění CVVM, GfK, které obsahovaly údaje o stoupající nedůvěře v politické strany v očích veřejnosti apod. Data z oficiálních průzkumů vyvolají ve čtenáři pocit, že je jejich součástí a i to dokáže formovat postoj, který čtenář zaujme vůči stranám.

4.2.3 Politická strana jako nová šance

Rozhodně stojí za zmínku i trend vzniku nových stran, který představuje novou šanci během nespokojenosti se stávajícím stranickým systémem. Začátkem zkoumaného období, řekněme až do roku 2009, byl vznik nových stran (alespoň na základě mediálních výstupů) dáván do souvislosti s potřebou hájení zájmů skupiny, která neměla zatím zastoupení. Jednalo se o romskou komunitu, či ženy. V roce 2005 vznikla strana žen tzv. Strana rovných šancí, která se však dlouho neudržela a v roce 2007 ji byla pozastavena činnost kvůli nedodání výroční zprávy. V roce 2012 vznikla romská Strana rovných příležitostí, která zastupuje romskou komunitu v České republice. V roce 2009 a později v roce 2011 se ale objevuje trend vzniku nových stran kvůli nespokojenosti s podobou stávajícího stranického systému. V roce 2009 vznikla TOP 09 a Věci veřejné, jejichž vznik nebyl promítnut ve zkoumaných člancích, zato Straně Práv Občanů ZEMANOVCÍ se pozornosti dostalo. Hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie se objevují jako alternativa k tehdejší stranám později.

4.3 Proměna sociální konstrukce politických stran

Graf č. 4: *Pozitivní vs. negativní vyznění*

Zdroj: autorka

V rámci identifikace proměn sociální konstrukce bych se zprvu chtěla podívat na vývojový trend ve vyznění zkoumaných článků. Jak můžeme vidět na grafu č. 4 od roku 2007 roste trend spíše negativního (negativní a spíše negativní) vyznění, přičemž od roku 2014 můžeme pozorovat i zvyšující se trend v podobě růstu vyznění pozitivního (pozitivní a spíše pozitivní) a poklesu negativního. Postupně do roku 2006 můžeme sledovat mírně pozitivnější tendenci. Tato tendence byla promítnuta skrze zprávy, kdy politické strany poskytly finanční příspěvek na povodně, které v roce 2006 zaplavila velkou část České Republiky. Objevila se i zpráva, že po delší době politické strany hospodaří s přebytkem.

V roce 2007 je patrný jakýsi obrat v růstu negativního vyznění a poklesu pozitivního. Ve zprávách se objevovaly zprávy týkající se rozpouštění stran z důvodu nedodávání výročních zpráv, opět téma korupce a zvyšující se nedůvěra v politické strany. Od roku 2010 můžeme zaznamenat výrazný nárůst v podobě negativního vyznění článků. Klíčovými potom byla témata korupce, korupčních skandálů a výzvy GRECO na zlepšení transparentnosti financování politických stran a transparentnosti celkově. V reakci na to došlo k formování nových politických subjektů – hnutí ANO 2011, ale i Úsvitu přímé demokracie, které vznikly na popud nespokojenosti s tehdejší stranickou situací. Vliv bezesporu měly i korupční skandály.

Pozdější negativní obraz způsobila opět korupce a s ní spojené záležitosti, opakovaná výzva skupiny GRECO a nedostatečné uchopení předchozích doporučení. V reakci na tyto události došlo k vystupování politiků ohledně vzniku novely a jejích součástí jako je transparentnost, nový úřad atp. Od roku 2014 lze sledovat obrat trendu k pozitivu. Pozitivní trend ke konci období může značit jakousi satisfakci, kterou přineslo přijetí novely.

Do roku 2009 byla situace politických stran a jejich vnímání víceméně stabilní. V tomto roce došlo k pádu Topolánkovy vlády, avšak v rámci mediálních výstupů změna v konstrukci nastala až v roce 2010. Důvodem by mohlo být stále trvající silné postavení dvou hlavních politických hráčů, a to ODS a ČSSD, které si ho udrželi až do parlamentních voleb v roce 2010. Rokem 2009 tedy započala změna v přístupu k politickým stranám směrem k prohlubování negativní konstrukce, což dokládá i graf č. 4. Do té doby nastal výkyv pouze v roce 2005 skrze vyšší míru negativity v člancích, které podle obsahu informovaly o rozpuštění politických stran z důvodu nedodávání výročních zpráv. V témže roce došlo ke korupčnímu skandálu Stanislava Grosse ohledně financování jeho bytu. Tato kauza se ve zkoumaných člancích neobjevila, avšak mohla by být indikátorem negativnějšího vyobrazování stran.

Stabilita do roku 2010 probíhala ve světě stranického vývoje, kdy do této doby byly na politické scéně dva stabilní hráči – ODS a ČSSD, kteří si dokázali udržet poměrně stabilní postavení ve vládách – ztratili své postavení. Ve volbách v roce 2010 ale nastal zvrát v podobě nástupu nových politických subjektů. Po vzniku TOP 09 a Věcí veřejných nastal obrat především v důsledku toho, že se obě strany dostaly přes 5% uzavírající klauzuli a získaly tak mandáty v Poslanecké sněmovně. Tento trend se prohloubil v roce 2013, kdy se do Poslanecké sněmovny dostaly další dva nové politické subjekty, a sice hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie. Změna v konstrukci s ohledem na politické pozadí by se dala zasazovat už do roku 2009 (pád Topolánkovy vlády, vznik nových subjektů), s přihlédnutím pouze k mediálním výstupům tento obrat nastal až v roce 2010 (nové subjekty v Poslanecké sněmovně, doporučení GRECO o zprůhlednění financování stran a následné debaty o potřebě transparentnosti). Změnu v konstrukci je tak možné zasadit do období 2009–2010, přičemž lze předpokládat, že změna přicházela postupně a po roce 2009 započalo prohlubování negativní konstrukce, které se v médiích objevovalo od roku 2010.

S rokem 2013 se začíná objevovat pojem dekonsolidace stranického systému (Drahokoupil 2013). Vývoj stranického systému spolu s narůstající debatou o zkorumpovanosti politických stran měl také vliv na proměnu jejich sociální konstrukce. Dalo by se říci, že rozpad stranického systému by mohl mít také kořeny v korupci a korupčních skandálech. Otázkou tedy je, zda za vším stojí pouze korupce, nebo příčiny proměn sahají dál.

Podle SKCP je příčinou proměny sociální konstrukce i původní nastavení *policy designu*, konkrétně potom nastavení v přerozdělení benefitů a zátěží. V podobě zákona č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a hnutích po úpravě z roku 2004 můžeme identifikovat druh benefitu ve formě státních příspěvků, naopak převažují zátěže, kdy jsou v zákoně stanoveny regulace podnikatelských aktivit, darů, kontrola hospodaření a jeho odкрыtí veřejnosti a povinnost zveřejňování členských příspěvků. Nastavení zátěží v porovnání s podobou z roku 2016 je však mnohem mírnější. Dopad na sociální konstrukci by se tak dal identifikovat v podobě nedostatečného přerozdělení zátěží původním *policy designem*, což vedlo k přijetí opatření nového, a sice zákona č. 302/2016 Sb.

Nyní se pokusíme politické strany a hnutí umístit na škále konstrukce a politické moci podle typologie Schneider a Ingram. Nejprve si tedy vymezíme dispozici politické moci politických stran. Je zřejmé, že politická moc u naší cílové skupiny je silná z hlediska jejího postavení v politickém systému. Politické strany jsou součástí Parlamentu České republiky, která disponuje legislativní mocí. Mimo to se politická moc odvíjí od politických zdrojů jako je velikost dané skupiny, soudržnost, mobilita, bohatství, postavení, zda komunikují a interagují s politiky (Schneider, Ingram, deLeon 2014, s. 109). Velikost skupiny politických stran by se mohla odvíjet od členské základny, jíž disponují. U největších stran je taková základna v řádech desítek tisíc členů,¹² stejně tak by se dala posuzovat podle míst, které mají ve vládnoucích pozicích (200 v Poslanecké sněmovně, zástupci politických stran ve vládě – v současnosti 14 ministrů). Soudržnost politických stran by se dala identifikovat též jako poměrně silná a to především s přihlédnutím k programům a hodnotám, které zastávají. Politickou moc politických stran můžeme vymezit jako velmi silnou, která se ve sledovaném období neměnila.

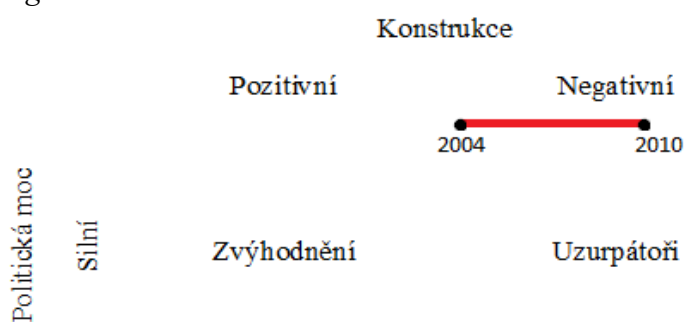
Konstrukci politických stran už bude těžší vymezit z hlediska její proměny. Jasně můžeme

¹² Ke dni 11. 4. 2019 má např. KSČM 34622 členů, nebo ČSSD 15624 členů (Rovenský 2019).

určit, že se v rámci analyzovaného období jednalo o konstrukci negativní, otázkou ale je o kolik se konstrukce posunula na škále pozitivní-negativní konstrukce v prostoru typologie cílových skupin podle Schneider a Ingram. Pro jasnější identifikace typologie musíme přihlédnout i k *policy designům* ideálních typů.

Pro silnou politickou moc nám zbyly pouze dva typy cílových skupin a to *zvýhodnění* a *uzurpátoři*. *Zvýhodnění* jsou podle teoretického rámce konstruováni především pozitivně a je jim přiděleno více benefitů než zátěží. Ani jedno neplatí v případě politických stran. Původní *policy design* (míněno podoba zákona č. 424/1991 Sb. po úpravách z roku 2004) stranám některé benefity přisoudil, avšak stále převažovaly zátěže. Právě skupina *uzurpátorů* je definována jako nedůvěryhodní, morálně podezřelí a sobečtí. Taková definice odpovídá obrazu stranám ve zkoumaném vzorku mediálních článků. Odpovídá jim i předpoklad, že političtí rozhodovatelé jednají podle toho, jak je skupina konstruována. V tomto případě vystupovali političtí rozhodovatelé proti politickým stranám, ačkoli jsou jejich součástí. Nechtěli být totiž spojováni s vyzdvihováním skupiny, která je negativně konstruována. Můžeme tedy říci, že konstrukce stran byla vždy negativní. Zároveň je ale jasné, že se negativní konstrukce v letech 2009–2010 začala prohlubovat, tento trend poté pokračoval až do přijetí zákona č. 302/2016 Sb. Na základě dosavadních zjištění bych politické strany v typologii Schneider a Ingram zařadila zhruba následovně:

Obr. 1: Zobrazení sociální konstrukce politických stran a hnutí na škále podle Schneider a Ingram v roce 2004 a 2010

Zdroj: autorka

5 Závěr

Vycházejíce z teoretického konceptu sociální konstrukce cílových populací podle Schneider a Ingram jsem ukotvila cíl práce v jejich teoretickém rámci. V teoretické části jsem vymezila základní pojetí teorie sociální konstrukce cílových populací, která zasazuje sociální konstrukci do veřejněpolitického prostředí, konkrétně její roli do *policy designu*. Koncept sociální konstrukce představuje v politickém světě důležitou roli především z hlediska jejího vlivu na nastolování agendy, chování politiků a na výslednou podobu *policy designu*. Sociální konstrukce je soubor stereotypů, idejí a hodnot, jež vznikají na základě emotivních a intuitivních reakcí. Sociální konstrukce cílové skupiny potom představuje soubor takovýchto hodnot vůči skupině, na kterou je mířeno politické opatření. V této práci jím byla novela zákona č. 302/2016 Sb., kterou se měnil zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, jež indikoval, že došlo ke změně sociální konstrukce politických stran.

Pro širší možnost identifikace sociální konstrukce politických stran jsem využila metodu diskurzivní analýzy, kterou jsem pojala podle přístupu interpretativní *policy analysis*. Povaha článků, které jsem analyzovala byla orientovaná více odbornějším směrem vzhledem k povaze obsahu, který sdělovala. Jednalo se o politický systém, financování stran, diskuze novely zákona, legislativní procesy atp. Z toho důvodu nebyla diskurzivní analýza provedena v celé své šíři. Vyhledávány však byly prvky symbolických objektů, aktérů, významů, ale i identifikace lingvistických prvků, jako např. metafor, narativ. Většina článků byla typická faktickým popisem události, kde bylo důležitá v jakém kontextu byly politické strany vykreslovány a jaký význam se tomuto kontextu přiřkládal. Přítomny nebyly tolik prvky jazykové a emočně orientované. Obrat na infotainment, kterými je v posledních letech definován zpravodajský svět, též nebyl přítomen (v celém období, nicméně infotainment je směr pouze posledních několika let mediálního diskurzu).

Zkoumání veřejné diskuze skrze média však pro sociální konstrukci přínosné bylo, protože dokázalo zahrnout i některé průzkumy veřejného mínění, od kterých se zpráva odvíjela, případně byly tyto prvky využity pro podložení jiných argumentů. Diskurzivní přístup v rámci interpretativní *policy analysis* byl zvolen především kvůli zahrnutí více způsobů zkoumání diskurzu, a sice přes argumentační strategie, ale i přes hledání významů a rolí aktérů v těchto významech, přičemž důležitá je role ukotvení diskurzu v historicko-

společenském pozadí (Durnová 2011, s. 81). Bylo možné se tak zaměřit na více aspektů analýzy, které mediální články nabízejí. V rámci diskuzí novely zákona neprobíhaly téměř žádné argumentační boje, kde by byl využit i protínázor na přijetí opatření. Diskuze probíhaly pouze v rámci dílčích bodů novely o jejich podobě, nikoli o novele samotné.

Důležitá je rozhodně role sociální konstrukce politických stran a její dopad na *policy design*. Předpokladem totiž bylo, že došlo k proměně konstrukce, která ovlivnila podobu současného nastavení systému vůči politickým stranám. **K proměně skutečně došlo, nikoli však k razantní změně. Politické strany byly od začátku zkoumaného období konstruovány negativně, proměnila se pouze míra negativní konstrukce, přičemž změnu šlo sledovat od období let 2009–2010.**

Do roku 2009 lze zasazovat kořeny počátku proměny skrze vznik nových politických subjektů, např. TOP 09 a Věci veřejné, pád Topolánkova vlády a vznik následné prozatímní vlády. Nicméně v mediálním obsahu došlo k nárůstu negativního vyznění až rokem 2010. V tomto roce došlo k rozpadu stranického systému v tom smyslu, že ztratili postavení dva nejsilnější političtí hráči do té doby – ODS a ČSSD. Po volbách v roce 2010 se do Poslanecké sněmovny dostaly nové politické subjekty (vzniklé v roce 2009), což značí podkopání důvěry v tehdejší stabilní strany. Hlavní příčinou této změny se zdá být korupce, která byla diskutována od začátku období, postupem času ale došlo ke stupňování a jejího propojování s dalšími tématy, jako je financování a regulace stran, potřeba transparentnosti a další. V tomtéž roce došlo k zveřejnění zprávy organizace Států proti korupci (GRECO), která vydala doporučení na zprůhlednění financování českých politických stran.

V návaznosti na to se navyšovaly počty článků obsahující debaty o potřebě transparentnosti v souvislosti s narůstající korupcí v politických stranách. Po promítnutí návrhu Rekonstrukce státu do koaliční smlouvy tehdejší vlády se navyšovaly debaty o podobě zákona. V člancích vystupovali i političtí aktéři, kteří diskutovali podobu jednotlivých bodů zákona (např. vznik nového nezávislého úřadu). Žádný z aktérů ve zkoumaném mediálním prostoru nevystupoval proti zákonu jako takovému. Toto zjištění odpovídá teoretickému rámci SKCP, který definuje ideální typy skupiny podle nastavení *policy designu*. **Politické strany jsem zasadila do skupiny *uzurpátorů*, jinak řečeno disponujících silnou politickou mocí, kteří jsou konstruováni negativně. Tato**

typologie se ve zkoumaném období neproměnila. V roce 2016 se konstrukce pomalu stabilizovala a ačkoli byla stále negativní ke konci roku začalo docházet k pozitivnímu trendu. Snižování negativního vyznění a nárůstu toho pozitivního. To by mohla představovat jakási satisfakce po přijetí novely.

Došlo k potvrzení teoretických předpokladů o změně *policy designu* a role sociální konstrukce, kde se potvrdil její vliv na přijetí opatření. **Původní podoba zákona č. 424/1991 Sb. po úpravách v roce 2004 nejspíše ovlivnila podobu opatření a to především v rámci zpřísnění zátěží pro cílovou skupinu – politické strany.** Jistější podložení takového tvrzení by však vyžadoval další výzkum.

Jak již bylo zmíněno podle typologie cílových skupin Schneider a Ingram jsem umístila politické strany do prostoru, na něž lze zasazovat skupinu podle dispozice politické moci (silní X slabí) a podle konstrukce (pozitivní X negativní). Na základě atributů politické moci jsem vyhodnotila politické strany jako politicky silné a na základě diskurzivní analýzy jsem určila konstrukci jako negativní. Ze zjištěných poznatků však vyplynulo, že se negativní konstrukce stran prohloubila, stále ale spadá do skupiny *uzurpátorů*, definované silnou politickou mocí a negativní konstrukcí.

V současnosti se veřejnou diskuzí směrem k politickým stranám zabývají agentury pro výzkum veřejného mínění (např. CVVM), které vypovídají o základních přístupech veřejnosti k politickým stranám. Průzkum veřejného mínění CVVM z listopadu 2018 o postojích obyvatel České republiky k politickým stranám ukazuje na stále přetrvávající negativní konstrukci, kdy převažují negativní postoje v otázkách zkorumpovanosti stran či jejich postojů vůči veřejnosti. I přesto ale převažuje souhlasný názor při výroku, že politické strany jsou nedílnou součástí demokracie (63 % dotazovaných rozhodně či spíše souhlasí – CVVM SOÚ AV ČR 2018). Pro další studium problematiky se nabízí možnost hledání sociální konstrukce po roce 2016, po přijetí zákona č. 302/2016 Sb. a zda znamenala uspokojení, nebo jinak ovlivnila vnímání politických stran veřejností. Za pozornost by stálo i potvrzení předpokladů teoretického rámce o dalších vlivech na vývoj *policy designu*.

Zdroje

- BOYATZIS, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development*. Thousand Oaks, CA: Sage. ISBN 07-619-0961-3.
- BRAUN, V. and Clarke, V. (2006) *Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology*, 3 (2). pp. 77-101. ISSN 1478-0887
- BUČEK, Robert. (2008) *Úloha médií v procesu tvorby veřejné politiky* [online]. Brno. [cit. 2019-05-05]. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Doc. JUDr. Jiřímu Kroupovi, CSc. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/ojsdg/Robert_Bucek-Uloha_medii_v_procesu_tvorby_verejne_politiky.pdf.
- CORRAL, Margarita. (2008) *(Mis)Trust in Political Parties in Latin America*. Vanderbilt University. [online] [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.vanderbilt.edu/lapop/insights/I0802en.pdf>
- CVVM SOÚ AV ČR. (2018) Tisková zpráva – Postoje obyvatel České republiky k politickým stranám – listopad 2018. Zpracoval Krajňák, Tomáš. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/volby-a-strany/4769-postoje-obyvatel-ceske-republiky-k-politickym-stranam-listopad-2018>
- DEVEREUX, Eoin, (2015). *Thinking Outside the Charity Box: Media Coverage of Homelessness*. European Journal of Homelessness. S. 261–73. ISSN 2030-2762.
- DRAHOKOUPIL, Štěpán. (2013) *Volby 2013: dekonsolidace stranického systému a vzestup anti-politiky*. In: Heinrich-Böll-Stiftung [online]. 21.11.2013 [cit. 2019-04-24]. Dostupné na: <https://cz.boell.org/cs/2014/07/08/volby-2013-dekonsolidace-stranickeho-systemu-vzestup-anti-politiky>.
- DURNOVÁ, Anna. (2011). *Diskurzivní přístupy v policy analysis*. In: NEKOLA, Martin, Hana GEISLER a Magdalena MOURALOVÁ, ed. *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1865-
- ELDER-VASS, Dave. (2013). *The reality of social construction: a treatise in the sociology of knowledge*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013. Anchor books. ISBN 978-1-107-63016-1.
- EVANS, Mark. (2019) *Trust in politicians and government is at an all-time low. The next government must work to fix that*. The Conversation [online] [cit. 2019-

- 05-09]. Dostupné z: <https://theconversation.com/trust-in-politicians-and-government-is-at-an-all-time-low-the-next-government-must-work-to-fix-that-110886>
- GRAEME, B., JIRÁK, J. (2001) *Úvod do studia médií*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2001, 391 s. ISBN 80-85947-67-6.
 - HAJER, Maarten. (1995). A. *The politics of environmental discourse: ecological modernization and the policy process*. New York: Oxford University Press. ISBN 01-982-7969-8.
 - HENDL, Jan. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
 - INGRAM, Helen & Schneider, Anne. (1991). *The Choice of Target Populations*. Administration & Society - ADMIN SOC. 23. 333-356. 10.1177/009539979102300304.
 - INGRAM, Helen, Anne L. SCHNEIDER a Peter DELEON. (2007). *Social Construction and Policy Design*. In: SABATIER, Paul A. *Theories of the policy process*. 2nd ed. Boulder, Colo.: Westview Press, c2007, s. 93-126. ISBN 0813343593.
 - MEDIAGURU.CZ. (2018). *Zpravodajské weby: V první desítce i Echo, v blízkosti také Forum 24* [online]. 23.09.2018 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/09/zpravodajske-weby-v-prvni-desitce-i-echo-v-blizkosti-take-forum-24/>.
 - MIESSLER, Jan. (2008). *Kritická diskurzivní analýza (CDA) a velké množství masmediálních textů*. In *Médiá a text II*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2008. s. 118-124, 7 s. ISBN 978-80-8068-730-4.
 - NPR. (2018) *Here's Just How Little Confidence Americans Have In Political Institutions*. In: National Public Radio, Inc (US) [online]. [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.npr.org/2018/01/17/578422668/heres-just-how-little-confidence-americans-have-in-political-institutions?t=1557414157822>
 - *Rejstřík politických stran a hnutí*. (2019). Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>

- ROVENSKÝ, Jan. (2019). *Lidovcům, ČSSD i KSČM mizí členové po tisících*. Novinky.cz [online]. 11. 4. 2019 [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/501408-lidovcum-cssd-i-kscm-mizi-clenove-po-tisících.html>
- ŠÁROVEC, Daniel. (2018). *Nástup nových politických stran v ČR od roku 2013: hnutí ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie pohledem konceptu novosti*. Sociológia. 50. 78-113.
- SCHNEIDER, Anne L., Helen INGRAM a Peter DELEON. (2014). *Democratic Policy Design: Social Construction of Target Populations*. In: Theories of the policy process. Third edition. Boulder, CO: Westview Press, a member of the Persus Books Group, [2014], s. 105-150.
- SCHNEIDER, Anne, Helen Ingram. *Social Construction of Target Populations: Implications for Politics and Policy*. 1993. The American Political Science Review Vol. 87, No. 2 (Jun., 1993), pp. 334-347.
- SCHNEIDEROVÁ, Soňa. (2015). *Analýza diskurzu a mediální text*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2884-4.
- Standard Eurobarometer 88. (2017) [cit. 2019-05-09]. Dostupné z: https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2143_88_3_STD88_ENG
- Tisk 233 k zákonu č. 15/1990 Sb. (1990). Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0233_00.htm.
- Tisk 503 k zákonu č. 424/1991 Sb. (1991). Dostupné na: http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0503_01.htm.
- Tisk 542 k zákonu č. 424/1991 Sb. (2003). Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=542&CT1=0>.
- Tisk 569 k zákonu č. 424/1991 Sb. (2015). Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=569&CT1=0>.
- Tisk 766 k zákonu č. 424/1991 Sb. (1993). Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t076600.htm>.
- TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. (2010). *Analýza diskurzu*. In: TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. Praha: Portál, 2010, s. 169-181. ISBN 978-80-7367-683-4.

- ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Koaliční smlouva mezi ČSSD, hnutím ANO 2011 a KDU-ČSL na volební období 2013-2017 [online]. In: . [cit. 2019-04-21]. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni_smlouva.pdf.
- VÝZKUM ČTENOSTI TISKU - MEDIA PROJEKT: Základní výsledky za 2. a 3. čtvrtletí 2018. Unie vydavatelů [online]. 2018 [cit. 2018-12-07]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/medialni_data/vyzkum_ctenosti.
- VÝZKUM ČTENOSTI TISKU - MEDIA PROJEKT: Základní výsledky za 2. a 3. čtvrtletí 2018. Unie vydavatelů [online]. 2018 [cit. 2018-12-07]. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/unie_vydavatelu/medialni_data/vyzkum_ctenosti.
- YIN, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (4th Ed.). (2009) Thousand Oaks, CA: Sage Publications. ISBN 07-619-0961-3
- ZÁBRODSKÁ, Kateřina a Magda PETRJÁNOŠOVÁ. (2013). *Metody diskurzivní analýzy*. In: Kvalitativní analýza textů: čtyři přístupy. Brno: Masarykova univerzita, 2013, s. 105-138. ISBN 978-80-210-6382-2.
- Zákon č. 15/1990 Sb. O politických stranách. In: Sbírka zákonů. 23.01.1990. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=15&r=1990>.
- Zákon č. 302/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 424/2016 Sb o družování v politických stranách a hnutích. (2016). Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-302>.
- Zákon č. 340/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 424/1991 Sb o sdružování v politických stranách a hnutích. (2000). Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-340>.
- Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. In: Sbírka zákonů. 2.9.1991. Dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-424>.

Teze závěrečné bakalářské práce

Příjmení, Jméno: Švajlenková Simona

Název práce: Sociální konstrukce českých politických stran a hnutí v rámci veřejné diskuze k novele zákona č. 302/2016 Sb.

Vedoucí práce: PhDr. Vilém Novotný, Ph. D.

Název práce v Aj: Social Construction of Czech Political Parties in Public Discussion about the Amendment No. 302/2016 Coll., which changes law No. 424/1991 Coll., on association in political parties and political movements

Studijní obor: Politologie a veřejná politika

Semestr zadání: letní 2018

Ak. rok podání: 2017/2018

Předpokládaný termín dokončení: 05/2019

Typ práce: Bakalářská práce

Zdůvodnění výběru práce:

Téma práce jsem si vybrala především kvůli mému zájmu o fungování a činnost politických stran. Poté, co jsem v letním semestru 2018 absolvovala stáž v jedné z politických stran jsem uznala, že téma zaměřené na činnost politických stran a jejího fungování by mě nejen velice zajímalo, ale také bych už měla představu nejen teoretickou. Velkou součástí novely tvoří samozřejmě diskuze ve veřejném prostoru, která udává směr legitimitě novely a pravděpodobně určí směr budoucího vývoje legislativy o sdružování se v politických stranách a v politických hnutích.

Základní charakteristika tématu:

S nápadem na změnu pravidel pro činnosti politických stran, především co se týče jejich financování a transparentnosti přišla iniciativa Rekonstrukce státu poprvé v roce 2013. V novele zákona 302/2016 Sb. jde především o úpravu financování politických stran, a to díky zavedení limitů financí, které mohou být v souladu se zákonem vynaloženy na volební kampaň, zároveň však limity na sponzorské dary apod. a vedení veškeré kampaně a jejího financování prostřednictvím transparentního účtu. Návrh vznikl i z důvodu toho, že transparentnost hospodaření politických stran byla jedním z bodů Programového hlášení vlády, pod novelou je podepsán tehdejší předseda vlády Bohuslav Sobotka, ministr vnitra Milan Chovanec a ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Dienstbier. Jedním z bodů novely bylo zřízení Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí, čemuž byla při projednávání též věnována pozornost, hlavně z organizačních důvodů.

Předpokládaný cíl:

Cílem mé práce bude analýza mediálních výstupů zaměřujících se na novelu č. 302/2016 Sb., popřípadě související výstupy k tématu regulace činnosti politických stran. Díky analýze budu schopna určit jakým směrem se diskuze ubíraly a popřípadě predikovat další vývoj týkající se zákona č.424/1991 Sb. a jeho dalších novel. Závěrem bude zhodnocení jednotlivých bodů novely a mediálních výstupů k nim a zároveň vyhodnocení diskuze o novele jako celku. Dále potom vyhodnocení vlivu těchto diskuzí na proces přijímání novely a názoru občanů, porovnání všech typů diskuzí ve veřejném

prostoru před a po přijetí novely. Na základě těchto dat budu schopna zhodnotit současnou situaci a stanoviska k novele a jejím dopadům a také určit, jaký budoucí vývoj zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích můžeme očekávat.

Metodologie práce:

Ve své práci začnu teoretickým pozadím a ukotvením celého tématu regulace činnosti politických stran. Následně zadám práci přes Newton media k vyhledání všech relevantních mediálních výstupů k tomuto tématu a zpracuji jejich analýzu. Do té zahrnu rovněž mediální výstupy jednotlivých politických stran a vyjádření politiků. Výstupy si rozdělím podle orientace vyjádření, zda jsou spíše pozitivní, či negativní a zároveň zahrnu vývoj této diskuze. Zaměřím se na mediální výstupy ke všem bodům týkajících se změn zákona. A pro každý tento bod vytvořím vlastní analýzu diskuze ve veřejném prostoru, abych následně mohla porovnat všechny aspekty a zhodnotit tak diskuze o novele jako celku.

Další část mi poté bude tvořit ohlas veřejnosti, které získám zanalyzováním veřejných diskuzí a debat, popřípadě statistickými údaji. Do této části zahrnu rovněž vyjádření lidí, kterých se přímo novela nedotkla (laické veřejnosti), případně prověřím situaci dotazníky či několika rozhovory s odborníky na toto téma. Tuto poslední část zpracuji především z důvodu potvrzení úspěchu či neúspěchu diskuze ve veřejném prostoru směrem k občanům.

Výzkumné otázky:

Hlavní výzkumnou otázkou mé bakalářské práce bude *Jakým směrem se ubírali diskuze ve veřejném prostoru k novele zákona č. 302/2016Sb., k regulaci činnosti politických stran?*

Podotázky:

Jaký měly veřejné diskuze vliv na vnímání občanů této novely?

Jaké různé přístupy se objevovaly ve veřejných diskuzích k tématu novely?

Jaký se dá očekávat budoucí vývoj transparentnosti v politických stranách?

Jaké aspekty činnosti politických stran se novelou mění/regulují?

Ovlivnily veřejné diskuze proces přijímání novely?

Základní literatura:

Novela zákona č. 302/2016 Sb., kterou se mění zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, In: Sběrka zákonů. 29.7.2015

Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. In: Sběrka zákonů. 2.9.1991

ŠIMÍČEK, V., ČICHONĚ, M., KOŠÍK, P., ROZTOČIL, A., SOUDEK, I. Financování politických stran v České republice. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1998. 94 stran. ISBN 8021018119

OUTLÝ, J. Strany a stát, volby a finance: vybrané aspekty primárních voleb a financování politických stran. Vyd.1. Olomouc: Periplum, 2003. 132 stran. ISBN 8086624129

BENEŠ, Edvard. *Funkce politických stran*. Praha (Společnost Edvarda Beneše).

NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran*. 1997. Praha – SLON - Sociologické nakladatelství

ASSMACHER, Karl, Heinz. 2003b. Monitoring, Control and Enforcement of Political Finance Regulation. In: *Funding of Political Parties and Election Campaigns*. Eds. Austin, Reginald a Tjernström, Maja. Stockholm: International IDEA [online].

Dostupné z: http://www.idea.int/publications/funding_parties/funding_of_pp.pdf

ČERNÝ, Pavel, Brady CLOUGH. 2001. Zvyšování transparentnosti financování politických stran v České republice. Praha, Transparency International Česká republika.

ČIČHOŇ, Milan. 2000. Právní aspekty financování politických stran. Diplomová práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy university v Brně, Katedra ústavního práva a politologie, 139 listů.

ŠIMRAL, Vít. Financování českých politických stran. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. Politologická řada. ISBN 978-80-7325-410-0.

MUSIL, Michal. *Právní úprava postavení politických stran* [online]. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Dostupné z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/57736/DPTX_2011_2_11220_0_38894_0_83838.pdf?sequence=1.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vyznění článků v období 2004–2016 (graf)

Příloha č. 2: Vývoj počtu článků podle vybraných médií (graf)

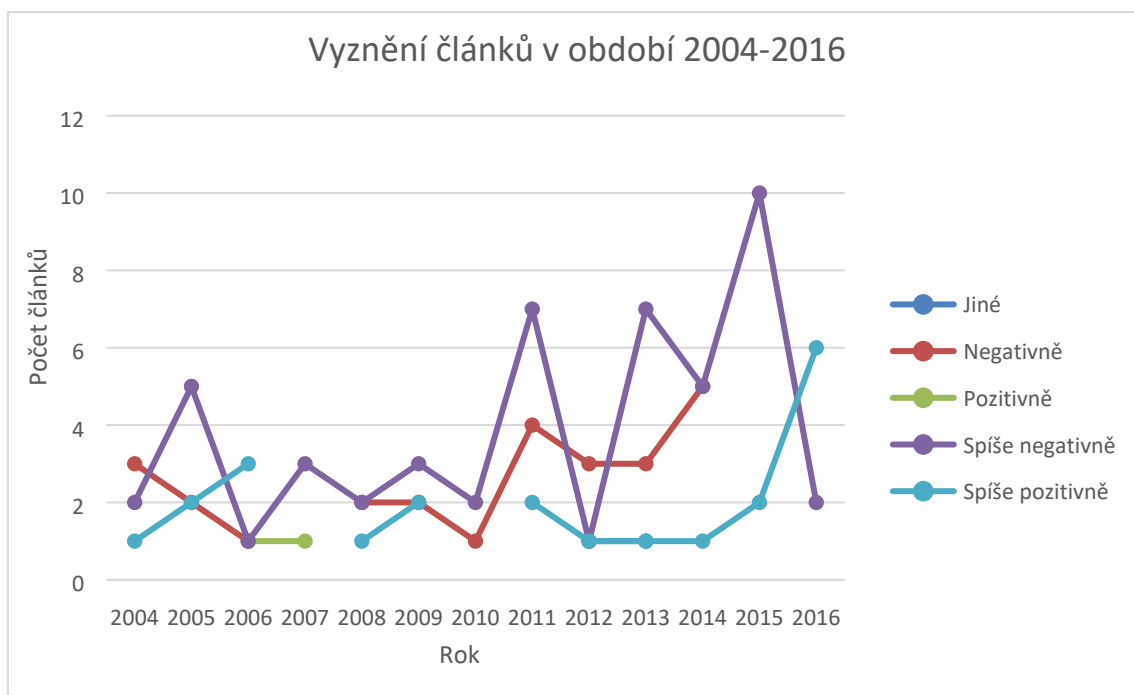
Příloha č. 3: Seznam analyzovaných mediálních článků (text)

Příloha č. 4: Ukázka z kódovací knihy (tabulka+text)

Příloha č. 5: Ukázka kódování (text)

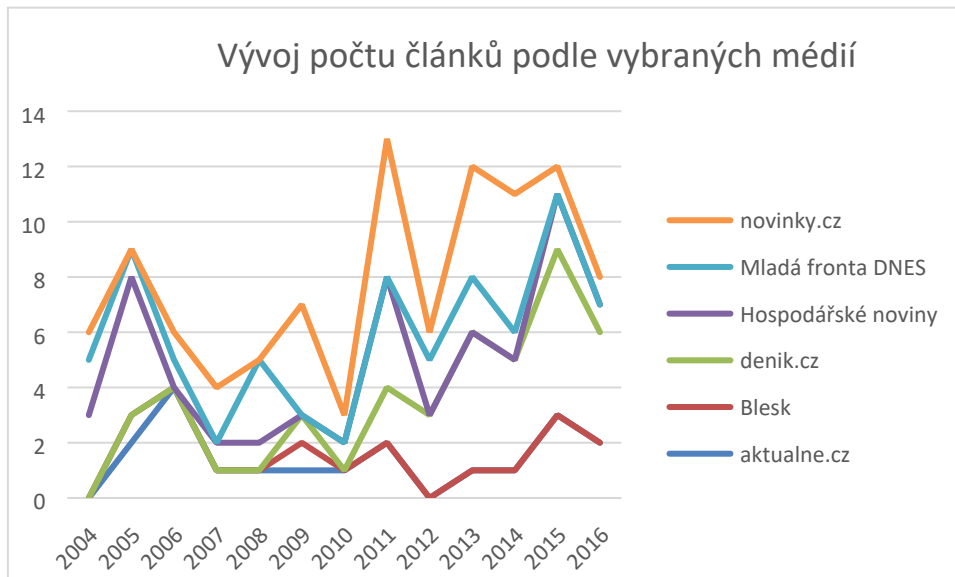
Příloha č. 6: Ukázka z kódovací tabulky (tabulka)

Příloha č. 1: Vyznění článků v období 2004–2016 (graf)

Zdroj: autorka

Příloha č. 2: Vývoj počtu článků podle vybraných médií (graf)

Zdroj: autorka

Přehled zpráv

1. Více politických stran znamená zejména více politických sporů
2.2.2004 Hospodářské noviny ~ str. 03 ~ z domova
Josef Pravec
2. Politické strany jsou zdrojem korupce, tvrdí zpráva
26.3.2004 Hospodářské noviny ~ str. 09 ~ ze zahraničí
LUCIE BERANOVÁ
3. Chybí tu kvalitní elity, politické strany je nevytvářejí
30.3.2004 Hospodářské noviny ~ str. 04 ~ z domova
JAN MACHÁČEK
4. Skanska: Politické strany nesponzorujeme
18.9.2004 Mladá fronta DNES ~ str. 03 ~ Střední Morava
(dík)
5. Vzniká politická strana žen. A věří v úspěch
16.10.2004 Mladá fronta DNES ~ str. 01 ~ Titulní strana
(lep)
6. TI: nejvíce úplatné jsou politické strany
9.12.2004 novinky.cz ~ str. 00 ~
Novinky,DPA
7. Chtějí zrušit politické strany
15.3.2005 Blesk ~ str. 02 ~ Politika
(ČTK)
8. Vnitro chce rozpustit deset politických stran
15.3.2005 Hospodářské noviny ~ str. 04 ~ z domova
(čtk)
9. Romové založili politickou stranu
5.4.2005 Hospodářské noviny ~ str. 05 ~ z domova
(čtk)
10. Správní soud zastavil činnost politické strany
7.4.2005 Hospodářské noviny ~ str. 04 ~ z domova
Tomáš Fránek, www.ihned.cz/franek
11. Politická strana žen
4.7.2005 Mladá fronta DNES ~ str. 03 ~ Vysočina
(tb)
12. Politické strany hrají jo-jo s komunisty
30.9.2005 Hospodářské noviny ~ str. 10 ~ Názory plus
Patricie Polanská
13. Soud rozpustil tři politické strany
1.11.2005 aktualne.cz ~ str. 00 ~
Aktuálně.cz
14. Soud rozpustil tři politické strany
2.11.2005 Hospodářské noviny ~ str. 05 ~ Z domova
(job)
15. Vztah lidí k politickým stranám chladne
14.11.2005 aktualne.cz ~ str. 00 ~
Adéla Čtvrtečková
16. Falešný Kavanův asistent zakládá politickou stranu
14.1.2006 Mladá fronta DNES ~ str. 02 ~ Události a politika
(ČTK)
17. Vznikla nová politická strana: SNK ED
28.1.2006 aktualne.cz ~ str. 00 ~
čtk
18. Soud zrušil další politické strany
30.1.2006 aktualne.cz ~ str. 00 ~
Tomáš Fránek
19. Politické strany snižují výdaje na kampaně - peníze pošlou na povodně
3.4.2006 aktualne.cz ~ str. 00 ~

- Aktuálně.cz
20. Politické strany hospodaří s přebytkem
5.4.2006 aktualne.cz ~ str. 00 ~
jaa, čtk
 21. TI: korupce v ČR má kořeny v politických stranách
26.9.2006 novinky.cz ~ str. 00 ~
Novinky, ČTK
 22. Do Rady ČT opět míří lidé spjatí s politickými stranami
3.4.2007 Hospodářské noviny ~ str. 03 ~ Z domova
Michal Bystrov
 23. Soud nevyhověl vládě. Politické strany nerozpuštěl
11.4.2007 aktualne.cz ~ str. 00 ~
Tomáš Fránek
 24. Politickým stranám a církvi důvěřuje zhruba třetina Čechů
29.6.2007 novinky.cz ~ str. 00 ~
zmk, Novinky
 25. Soud zastavil činnost pěti politickým stranám
20.11.2007 novinky.cz ~ str. 00 ~
Novinky, ČTK
 26. Politické strany zchudly, i tak mají miliony
1.4.2008 Hospodářské noviny ~ str. 02 ~ Z domova
Vladimír Šnidl, Martin Ehl
 27. O sponzorování politických stran
17.4.2008 Mladá fronta DNES ~ str. 03 ~ Východní Morava
Pavel Šaradín
 28. Sněmovna navrhuje vládě zrušit 14 politických stran
4.5.2008 aktualne.cz ~ str. 00 ~
Martina Macková
 29. Politickým stranám dali dary, dostali zakázky
15.5.2008 Mladá fronta DNES ~ str. 01 ~ Střední Morava
MICHAL ŠVERDÍK
 30. Kolik stojí politická strana?
17.12.2008 Mladá fronta DNES ~ str. 02 ~ Severní Čechy
Antonín Viktora
 31. Čeští počítačovní piráti zakládají politickou stranu
20.4.2009 novinky.cz ~ str. 00 ~
Miloslav Fišer
 32. Nejzkorumpovanější jsou podle lidí politické strany
3.6.2009 aktualne.cz ~ str. 00 ~
luk
 33. Vzniká politická strana na podporu tzv. blobu
23.6.2009 denik.cz ~ str. 00 ~
Jan Piroch
 34. Chce založit vlastní politickou stranu
26.6.2009 Blesk ~ str. 10 ~ Společnost
(tuš)
 35. Kalousek chce snížit příspěvky politickým stranám o polovinu
18.9.2009 novinky.cz ~ str. 00 ~
Jan Rovenský
 36. Zeman bude předsedou nové politické strany
17.10.2009 novinky.cz ~ str. 00 ~
Jiří Ovčáček
 37. Politické strany jsou ideově vytunelované, říká Klausův poradce Hájek
12.12.2009 novinky.cz ~ str. 00 ~
Dana Braunová
 38. Kalousek chce naordinovat dietu i politickým stranám
29.1.2010 novinky.cz ~ str. 00 ~
Jiří Vavroň

39. Poslanci navrhli zrušit 16 politických stran a hnutí
16.4.2010 aktualne.cz ~ str. 00 ~
Jan Němec
40. Korupci vytvářejí politické strany
21.12.2010 Hospodářské noviny ~ str. 15 ~ Podniky a trhy
JAROSLAVA PLESLA
41. Zprůhledněte financování politických stran, říká EU
29.4.2011 aktualne.cz ~ str. 00 ~
čtk
42. 9 doporučení Rady Evropy, jak dostat finance českých politických stran lépe pod kontrolu
2.5.2011 Hospodářské noviny ~ str. 02 ~ Téma
43. Sněmovna navrhuje zrušit 11 politických stran
5.5.2011 denik.cz ~ str. 00 ~
ČTK
44. Sněmovna navrhla zrušit jedenáct politických stran
6.5.2011 Hospodářské noviny ~ str. 04 ~ Česko
45. Pokladny politických stran má kontrolovat nový úřad
11.7.2011 aktualne.cz ~ str. 00 ~
Domáci, ČTK
46. Romové chtějí založit vlastní politickou stranu
28.9.2011 novinky.cz ~ str. 00 ~
47. Schwarzenberg: ČEZ sponzoroval politické strany
29.9.2011 denik.cz ~ str. 00 ~
ČTK
48. Bude "trest smrti" platit i pro politické strany?
30.9.2011 novinky.cz ~ str. 00 ~
rsk
49. ČEZ sponzoroval politické strany, tvrdí Schwarzenberg. Všichni to odmítají
30.9.2011 Hospodářské noviny ~ str. 05 ~ Česko
čtk
50. Romové zakládají politickou stranu, zatím se jmenuje Adaj
6.10.2011 novinky.cz ~ str. 00 ~
Václav Lang
51. Politické strany myslí na lidi jen v době voleb, tvrdí 82 procent Čechů
24.10.2011 novinky.cz ~ str. 00 ~
52. Babiš nevyklučuje, že založí politickou stranu
29.10.2011 novinky.cz ~ str. 00 ~
Jiří Vavroň
53. Mráz přichází z politických stran
15.11.2011 Hospodářské noviny ~ str. 24 ~ Autorská strana
Jiří Leschtina
54. Romové založili vlastní politickou Stranu rovných příležitostí
13.1.2012 Mladá fronta DNES ~ str. 06 ~ Z domova
(dom)
55. Stát vyplatil politickým stranám půl miliardy
20.2.2012 Mladá fronta DNES ~ str. 02 ~ Z domova
(iDNES.cz)
56. Peake zahájila kroky k založení nové politické strany
24.4.2012 denik.cz ~ str. 00 ~
57. Anonymous chce v sobotu shodit weby politických stran
27.4.2012 novinky.cz ~ str. 00 ~
58. Aktivisté z Anonymous chtějí zaútočit na weby politických stran
27.4.2012 denik.cz ~ str. 00 ~

59. Aktivisté blokovali několik hodin weby politických stran
28.4.2012 denik.cz ~ str. 00 ~
60. Kontrola financování politických stran v ČR je stále nedostatečná
4.4.2013 novinky.cz ~ str. 00 ~
61. V Česku chybí kontrola financování politických stran, zní ze Štrasburku
4.4.2013 denik.cz ~ str. 00 ~
62. Vláda schválila transparentní účty pro politické strany
10.4.2013 aktualne.cz ~ str. 00 ~
ČTK
63. Stát byl loni nejštedřejším dárce politických stran
11.4.2013 novinky.cz ~ str. 00 ~
Jan Martinek
64. Zákon měl hlídat financování politických stran. Zbyly z něj trosky
11.4.2013 Mladá fronta DNES ~ str. 03 ~ Z domova
(svo)
65. Peake: Kontrolovat financování politických stran musí nezávislý úřad
14.4.2013 novinky.cz ~ str. 00 ~
ok
66. Střelec na Klause Vondrouš zakládá politickou stranu Futurama
15.7.2013 novinky.cz ~ str. 00 ~
Ludmila Žlábková
67. Střílel na Klause, teď zakládá politickou stranu s názvem Futurama
15.7.2013 denik.cz ~ str. 00 ~
68. Střílel na Klause, teď zakládá politickou stranu
16.7.2013 Mladá fronta DNES ~ str. 01 ~ Kraj Liberecký
Jan Šebelka
69. Michálek: To, co se děje v politických stranách, odráží stav společnosti
7.9.2013 denik.cz ~ str. 00 ~
70. Osmdesát procent Čechů má jasno: politické strany jsou zkorumpované
16.10.2013 denik.cz ~ str. 00 ~
71. Republika. Exposlanec Babák zakládá novou politickou stranu
13.11.2013 denik.cz ~ str. 00 ~
72. Stát loni vyplatil politickým stranám skoro miliardu
28.1.2014 denik.cz ~ str. 00 ~
73. Politické strany dostaly od státu miliardu, nejvíc inkasovala ČSSD
28.1.2014 novinky.cz ~ str. 00 ~
jas
74. Sněmovna zpřístupní výroční finanční zprávy politických stran
4.4.2014 denik.cz ~ str. 00 ~
75. Jan Kasl: Občané jsou naštvaní na politické strany. Hledají alternativy
4.6.2014 denik.cz ~ str. 00 ~
76. Zájem lidí pracovat v politických stranách je mizivý
15.6.2014 novinky.cz ~ str. 00 ~
Jiří Vavroň
77. Vnitro plánuje dary pro politické strany přes placené sms
4.8.2014 aktualne.cz ~ str. 00 ~
78. Sponzorování politických stran výrazně zvyšuje šance na veřejné zakázky, ukázal výzkum

- 4.9.2014 novinky.cz ~ str. 00 ~
jas
79. Filip: Politické strany mají budoucnost, hnutí zatím víc slibují, než dělají
11.10.2014 novinky.cz ~ str. 00 ~
nig
80. Chartisté: Selhaly politické strany i prezident
14.11.2014 Mladá fronta DNES ~ str. 03 ~ Z domova
(red)
81. Sobotka: Političtí podnikatelé zdiskreditovali polistopadové strany
16.11.2014 denik.cz ~ str. 00 ~
82. Sponzoři politických stran získávají třetinu veřejných zakázek
3.12.2014 novinky.cz ~ str. 00 ~
Václav Lang
83. Dienstbier: Dar politické straně – nejvíce milion
14.1.2015 Hospodářské noviny ~ str. 03 ~ Události
84. Politickým stranám vyplatil stát půl miliardy
22.1.2015 Hospodářské noviny ~ str. 06 ~ Události
85. Kontrola politických stran se zpožďuje
23.1.2015 denik.cz ~ str. 00 ~
86. Poslanci Úsvitu se dohodli na založení nové politické strany
10.2.2015 denik.cz ~ str. 00 ~
87. Politické strany a hnutí musí předložit zprávy o svém hospodaření
21.3.2015 denik.cz ~ str. 00 ~
88. Na financování politických stran může dohlížet nový úřad
2.4.2015 denik.cz ~ str. 00 ~
89. Výše darů politickým stranám se musí snížit, tvrdí Dienstbier
20.5.2015 novinky.cz ~ str. 00 ~
Jan Martinek
90. Desítkám politickým seskupením včetně Straně zelených hrozí pozastavení činnosti
21.5.2015 denik.cz ~ str. 00 ~
91. Registr smluv by mohl zveřejňovat smlouvy politických stran
8.7.2015 aktualne.cz ~ str. 00 ~ Politika
92. "Kmotr" Hrdlička chce založit novou politickou stranu, má očistit jeho jméno
10.9.2015 aktualne.cz ~ str. 00 ~ Praha
93. Dary politickým stranám asi nebudou moci převýšit tři miliony korun
20.10.2015 denik.cz ~ str. 00 ~ Z domova
94. Ministerstvo vnitra letos zruší 18 politických stran. Nepodaly zprávu o hospodaření
21.11.2015 aktualne.cz ~ str. 00 ~ Zprávy
95. Dárcům politických stran se daří ve veřejných zakázkách, převládá stavebnictví, odhalila studie
13.7.2016 aktualne.cz ~ str. 00 ~ Domáci
Kristýna Svrdlínová, Jan Singer
96. Senát asi schválí omezení darů politickým stranám
17.8.2016 denik.cz ~ str. 00 ~ Z domova
ČTK
97. Dar pro politické strany nesmí překročit tři miliony. Novelu podepsal prezident Zeman
6.9.2016 aktualne.cz ~ str. 00 ~ Zprávy

- ČTK
98. Prezident podepsal omezení darů politickým stranám
6.9.2016 denik.cz ~ str. 00 ~ Z domova
ČTK
99. Politické strany si loni přišly na 705 milionů korun, nejméně od roku 2009
4.10.2016 denik.cz ~ str. 00 ~ Z domova
ČTK
100. Většina Čechů má politické strany za zkorumpované
7.11.2016 denik.cz ~ str. 00 ~ Z domova
ČTK
101. Úřad dohlížející na peníze politických stran hledá šéfa
2.12.2016 Hospodářské noviny ~ str. 06 ~ Události
Veronika Neprašová
102. Sněmovna navrhla do čela Úřadu pro dohled nad financováním politických stran Weise
9.12.2016 novinky.cz ~ str. 00 ~ Domáci
Barbora Janáková

Příloha č. 4: Ukázka z kódovací knihy (tabulka+text)

Kódovací kniha

Identifikační proměnné

1	Titul	T	Tiskoviny	1	Blesk
				2	Mladá fronta DNES
				3	Hospodářské noviny
		O	Online média	4	Novinky.cz
				5	Aktualne.cz
				6	Denik.cz

2	Datum vydání	DD.MM.RRRR
---	--------------	------------

3	Číslo článku	XX
---	--------------	----

Analytické proměnné

4	Typ článku	1	Zpráva
		2	Rozhovor
		3	Názor/Komentář
		4	Reportáž
		99	Jiné

5	Vyznění článku	1	Pozitivní
		2	Spíše pozitivní
		3	Spíše negativní
		4	Negativní
		5	Jiné

6	Korupce	1	PS jako nejzkorumpovanější instituce
		2	Míra korupce

3	Uplatitelnost PS
4	Neefektivní protikorupční opatření
5	Daňové úniky
6	Omezení korupce

Vyznění článku

Pozitivní

- Příspěvky veřejnosti – PS přispěla na charitu apod.

Spiše pozitivní

- Vznik nových stran (ale tady záleží na kontextu, může být v souvislosti např. chybí nějaký odpovídající zástupce, anebo na základě nespokojenosti se stávajícími; dochází k jejich negativnímu vykreslování)
- Hospodaření s přebytkem – v tomto kontextu se řešily dary PS atd. (které by mohlo být v jiném kontextu součástí konstrukce negativní)
- Dodávání výroční zprávy – zlepšení
- Diskuze novely bez nějakých negativních souvislostí týkajících se PS (např. korupce apod.)

Spiše negativní

- změny v postojích
- obchod v politice
- nevolitelnost malých stran
- sponzor PS
- zvýhodňování ve výběrovém řízení
- rozpuštění stran
- pozastavení činnosti apod. (v kombinaci se vznikem nových stran)
- strana jako odkladiště
- otázka komunistické strany – to jsem ponechala, protože tady jde o vykreslování strany jako takové (obsahem článku je i vztah strany a komunisté), ale zároveň se mluví o stranách jako celku
- vliv v médiích
- obchod s vlivem
- pokles sponzorů
- systém financování – skrze státní rozpočet – platí to daňový poplatníci
- snížení státních příspěvků
- transparentnost – veřejná kontrola, zveřejňování darů
- potřeba nezávislé instituce a diskuze potřeby transparentnosti atd. – V kontextu volání po kontrole stran z důvodu nedůvěry

Negativní

- PS jako nejzkorumpovanější instituce
- Neprůhlednost financování
- Míra korupce
- Korupce - kategorie
- Uplatitelnost – v souvislosti s korupcí a vztahu sponzoring-veřejná zakázka
- Špatný vztah voličů k politickým stranám – to je lidem nejbliž, pocit sounáležitosti
- Ztráta víry v budoucnost
- Pozastavení činnosti a nedodání výročních zpráv v dalších souvislostech jako je neprůhlednost financování, neplnění povinností apod.

Jiné

- Založení nové politické strany – bez uvedení nějakých širších souvislostí kontextuálních

- Zveřejňování smluv – v kontextu součásti registru smluv

Vysvětlivky v kódovaných člancích

Zkratky:

PS = Politická strana

ÚDHPSH = Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a hnutí

NKÚ = Nejvyšší kontrolní úřad

Barevné odlišení:

Barevné odlišení v kódovaných záznamech podle kategorií pro lepší přehlednost ve vyhledávání.

6. Korupce = zářivá žlutá
7. Veřejná zakázka = tmavě červená
8. Financování PS = tmavě zelená
9. Regulace PS = modrá
10. Voličské chování = žlutá
11. Transparentnost = fialová
12. Dary PS = tmavě modrá
13. Limity na volební kampaně = růžová
14. Zákon o PS = hnědá
15. ÚDHPSH = tyrkysová
16. Pluralita PS = zelená
17. Postoje PS = červená
18. Politický systém = lososvá
19. Fungování PS = hnědožlutá
20. Postoje veřejnosti = šedá

